

Årsrapport 2019

Kompetanseteamet mot tvangsekteskap,
kjønnslemlestelse og negativ sosial kontroll

Bufdir

BARNE-, UNGDOMS-
OG FAMILIEDIREKTORATET

Postadresse:
Postboks 2233
3103 Tønsberg

Besøksadresse:
Fredrik Selmers vei 3
0663 Oslo

Sentralbord:
466 15 000

ISBN
978-82-8286-348-3

Design:
TIBE T Reklamebyrå

Forsidefoto:
Tine Poppe

Buudir.no

Forord

Kompetanseteamet mot tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og negativ sosial kontroll (Kompetanseteamet) ble opprettet i 2004. Teamet har siden det blitt mer og mer kjent som en veiledningsinstans som bistår hjelpeapparatet og enkeltpersoner i saker som omhandler tvangsekteskap, kjønnslemlestelse, negativ sosial kontroll og æresrelatert vold. Det at teamet blir bedre kjent og mer brukt, gjenspeiles i økningen i antall saker der det bes om veiledning, koordinering, refusjon til hjemreise for utsatte i utlandet og vurdering for bo- og støttetilbudet til personer over 18 år.

I 2019 jobbet Kompetanseteamet med 669 saker, som er det høyeste årlige tallet på saker som teamet har hatt. Tallet sier imidlertid ikke noe om det reelle omfanget av problematikken i Norge. Dessverre er det ikke alle saker som avdekkes og ikke alle som får hjelpen de trenger. Det er fortsatt et stort behov for målrettede tiltak, kompetanseheving av tjenesteapparatet og god veiledning.

Kompetanseteamet er et nasjonalt tverretattlig fagteam bestående av representanter fra Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir), Politidirektoratet (POD), Utlendingsdirektoratet (UDI), Arbeids- og velferdsdirektoratet (AVdir), Helsedirektoratet (Hdir) og Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi). Kompetanseteamet består i dag av ni representanter til sammen.¹ Tverrfagligheten setter teamet i stand til å besvare de komplekse problemstillingene som sakene ofte består av, og gi god hjelp og veiledning til ulike tjenester som møter voldsutsatte gjennom sitt virke.

Kompetanseteamet utarbeider hvert år en årsrapport der teamet gir en oppsummering av statistikk og erfaringer, samt sier noe om utviklingen eller trender på fagfeltet. I denne årsrapporten har vi valgt å sette fokus på Kompetanseteamets erfaringer med ulike typer vold, herunder negativ sosial kontroll. Vi omtaler i den forbindelse negativ sosial kontroll i lukkede trossamfunn.² I 2019 hadde Kompetanseteamet for første gang saker som gjaldt etnisk norske personer i lukkede trossamfunn i Norge.

1 Direktoratenes stillingsandel i teamet: Bufdir 3 x 100 %, POD 100 %, UDI 100 %, AVdir 100 %, Hdir 20 % og IMDi 20 %. Kompetanseteamet har faste kontaktpunkt i Utenriksdepartementet (UD) og i Utdanningsdirektoratet (Udir).

2 <http://www.hjelpekilden.no/blogg/sekt-lukket-trossamfunn-eller-usunne-religiose-miljer>

Kompetanseteamets tanker om arbeidet framover

I 2019 har Kompetanseteamet mot tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og negativ sosial kontroll jobbet med 669 saker, som er det høyeste antallet saker teamet har hatt noen gang. Økningen i antall saker henger sammen med at Kompetanseteamet blir mer kjent og brukt av hjelpeapparatet, at hjelpeapparatet i større grad har kompetanse til å avdekke saker enn tidligere, og sist, men ikke minst, at hjelpeapparatet har blitt styrket. Blant annet har styrkingen av minoritetsrådgiverordningen i 2018 og 2019 bidratt til langt flere saker fra skolene.

Likevel antar vi i Kompetanseteamet at det fortsatt er store mørketall. Det er ikke alle saker som avdekkes, og ikke alle får den hjelpen de trenger. For noen er det fortsatt en høy terskel for å be om hjelp. Framover må både Kompetanseteamet og hjelpeapparatet jobbe for at denne terskelen blir lavere, og for at også de det er vanskelig å se, blir sett.

Majoriteten av sakene Kompetanseteamet jobber med, gjelder jenter og kvinner. Kan det være at gruppen av gutter og menn er vanskeligere å se, eller at de har en høyere terskel for å be om hjelp? Er tiltakene og informasjonen som er rettet mot gutter og menn, tilstrekkelig? Vi spør oss også om grupper som LHBTQ-personer, personer med kort botid i Norge, personer med rusproblemer og personer med utviklingshemming blir sett dersom de utsettes for æresrelatert vold, frykter ufrivillig utenlandsopphold eller står i fare for å bli tvangsgiftet.

Det finnes i dag mange gode tiltak, men det er fortsatt en vei å gå for å sikre at *alle* får den hjelpen de trenger. Hjelpeapparatet må være bevisste på at etnisk norske personer i lukkede trossamfunn også kan utsettes for negativ sosial kontroll, at menn også opplever tvangsekteskap, og at utviklingshemmede kan utsettes for æresrelatert vold. Det er behov for kunnskap om hvordan hjelpeapparatet kan tenke sikkerhet og oppfølging, i tillegg til å møte spesielle behov.

Derfor er det fortsatt et stort behov for kompetanseheving i tjenesteapparatet, god veiledning og ikke minst målrettede tiltak. Kompetanseteamets rolle må bli enda mer kjent i hjelpeapparatet. Det er behov for å tenke nytt, for å nå flere. Det er myndighetenes rolle å sørge for at også de som i dag befinner seg i hjelpeapparatets blindsoner blir sett, og at de får den hjelpen de trenger.

Illustrasjonsfoto: Tine Poppe

Innhold

Forord	3
Kompetanseteamets tanker om arbeidet framover	4
Innholdsfortegnelse	6
1. Innledning	8
2. Nøkkeltall fra 2019	10
2.1 Økning i antall saker	10
2.2 Antall saker totalt og fordelt på kjønn og alder	10
2.3 Saker fordelt på hovedbekymring	11
2.4 Saker fordelt på landbakgrunn	13
2.5 Hvem henvender seg om sakene?	13
2.5.1 Svar på spørretjenesten ung.no	14
2.6 Saker som gjelder barn	14
2.7 Utlendingssakene	15
2.8 Bo- og støttetilbudet	16
2.9 Saker som gjelder utsatte i utlandet	16
3 Negativ sosial kontroll	18
3.1 Hva er negativ sosial kontroll?	18
3.2 Erfaringer med saker som omhandler negativ sosial kontroll	20
3.3 Negativ sosial kontroll i lukkede trossamfunn	21
3.3.1 Hjelpeapparatet må «se» barna	21
4 Trusler og vold	22
4.1 Hva er trusler og vold?	23
4.1.1 Hva er æresrelatert vold?	23
4.2 Erfaringer med saker som omhandler trusler og vold	23
4.2.1 Æresrelatert vold mot personer med funksjonsnedsettelse	25
5 Tvangsekteskap	26
5.1 Hva er tvangsekteskap?	26
5.2 Erfaringer med saker som gjelder tvangsekteskap	26
5.2.1 Særlig sårbare – personer med psykisk funksjonsnedsettelse	27
5.2.2 Ekteskap mellom søskenbarn	29
6 Barneekteskap	30
6.1 Hva er et barneekteskap?	30
6.2 Erfaringer fra saker om barneekteskap	30
7 Kjønnslæstelse	32
7.1 Hva er kjønnslæstelse?	32
7.2 Erfaringer med saker som gjelder kjønnslæstelse	32

8	Ufrivillig opphold i utlandet	34
8.1	Hva er et ufrivillig opphold i utlandet?	35
8.1.1	Barn og ufrivillig opphold i utlandet	35
8.2	Erfaringer i saker som gjelder ufrivillig opphold i utlandet	36
9	Statistikk	38
9.1	Tabelloversikt	38
9.2	Alle saker	39
9.3	Saker som gjelder barn	43
9.4	Utlendingssaker	47
9.5	Saker, der personen befinner seg i utlandet	50

Leseveiledning

Årsrapporten er oppdelt i to, med delene 1 til 8 med ren prosatekst-rapportering og del 9 med statistikk over Kompetanseteamets saker i 2019.

Del 1

Innledning

Kompetanseteamet ble opprettet i UDI i 2004. I 2008 ble koordineringen av teamet lagt til IMDi, før den så i 2015 ble flyttet fra IMDi til Bufdir.

Kompetanseteamet jobber med saker som i all hovedsak faller inn under betegnelsen vold i nære relasjoner. Både tvangsekteskap, kjønnslemlestelse, æresrelatert vold og former for negativ sosial kontroll er vold. I sakene Kompetanseteamet jobber med er volden og kontrollen ofte utøvd av foreldre, søsken, ektefelle, onkler, tanter, søskenbarn, besteforeldre eller andre som står i en nær relasjon til den utsatte.

Mange av sakene Kompetanseteamet håndterer, handler om frykt for at familiens ære skal gå tapt. Det er en frykt for at andre skal få vite om familiens problemer, og for at baksnakking fra andre skal gå utover familiens anseelse. Dette kan føre til en høy terskel for å be om hjelp og for å snakke til utenforstående om det som skal holdes innad i familien. Når den utsatte først forteller, er det svært viktig at hjelpeapparatet tar personen på alvor, forstår problematikken og har kompetanse til god håndtering.

Ofte er det flere i familien og nettverket til den utsatte som utøver vold og negativ sosial kontroll mot den utsatte. Volden er i de fleste tilfeller sammensatt av flere former for vold. Det kan være psykisk og fysisk vold, negativ sosial kontroll, frihetsberøvelse, økonomisk vold, materiell vold, seksuell vold m.m. Den utsatte

står ofte alene med få støttepersoner i slekt, familie og nettverk. Dårlig psykisk helse kan være en konsekvens av både volden og tap av nære relasjoner.

Sakene er ofte komplekse. Flere tjenester kan være involvert eller bør involveres, ulike lovverk kan være aktuelle og familiene som sakene gjelder er ofte transnasjonale. Det kan være en risiko for at utsatte blir tatt med til andre land som familien har forbindelse til, noe som kompliserer hjelpearbeidet.

For å forhindre ny vold, må det jobbes med sikkerhet, straffbare handlinger må straffeforfølges, og familiene må få hjelp som er helhetlig, kultursensitiv, regulerende og holdningsendrende. Målet med familiearbeid, bør blant annet være å redusere trusselnivået for den utsatte, forebygge ny vold og, der det er mulig, styrke og gjenopprette gode relasjoner i familien.

Bo- og støttetilbudet for personer utsatt for tvangsekteskap og æresrelatert vold (Botilbudet) har viktige erfaringer og kompetanse på hvordan en kan gi god og helhetlig oppfølging av personer som har kommet ut av voldelige relasjoner. Dette er erfaringer som flere tjenester som møter voldsutsatte kan lære av.³

Når vi skal hjelpe den utsatte, må vi både tenke på sikkerhet og psykososial oppfølging. Det bør

jobbes med etablering av rutiner og aktivitet i hverdagen, økonomisk trygghet og stabilitet, nettverksetablering og familiearbeid. I tillegg til tjenester som barnevern, politi, krisesenter og botilbud, er også NAV, familievern og helsetjenestene viktige for at de utsatte skal få et liv uten vold.

I fjorårets årsrapport belyste Kompetansteamet viktigheten av sikkerhetsarbeidet i saker som omhandler tvangsekteskap, kjønnslemlestelse, æresrelatert vold og negativ sosial kontroll.⁴ I årsrapporten for 2019 vil Kompetansteamet synliggjøre erfaringer med ulike former for vold. Vi tar for

oss sakskategoriene *negativ sosial kontroll, tvangsekteskap, barneekteskap, trusler og vold, kjønnslemlestelse* og *ufrivillig opphold i utlandet*.

I denne rapporten gir vi innledningsvis en oversikt over nøkkeltall fra Kompetansteamets statistikk. Statistikken er tilgjengelig som vedlegg bakerst i rapporten for interesserte. De videre kapitlene i rapporten tar for seg de ulike sakskategoriene teamet jobber med, og Kompetansteamets erfaringer knyttet til disse. Innledningsvis i kapitlene brukes anonymiserte eksempler på ulike saker som Kompetansteamet har arbeidet med.

Teamets viktigste oppgaver er:⁵

- › Gi råd og veiledning til tjenesteapparatet og utsatte i enkeltsaker.
- › Bidra med kompetanseheving internt i direktoratene og i tjenesteapparatet.
- › Koordinere og tildele plasser i det nasjonale bo- og støttetilbudet for personer over 18 år utsatt for tvangsekteskap eller æresrelatert vold.
- › Være kontaktpunkt for Utenriksdepartementet (UD) i saker hvor personen(e) befinner seg i utlandet, for å foreta den nødvendige koordinering med berørte etater i Norge.
- › Forvalte refusjonsordningen regulert i rundskriv F-02/2018 Utgifter til hjemreise til Norge ved negativ sosial kontroll, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse.⁶
- › Besvare spørsmål på www.ung.no.
- › Dokumentere erfaringer og bidra til kunnskapsutvikling gjennom teamets årsrapport.
- › Samarbeide med relevante frivillige organisasjoner som ivaretar viktige oppgaver på feltet

³ Les om bo- og støttetilbudet og finn rapporter om tilbudet her: https://bufdir.no/vold/Krisesentre_incestsentre_og_botilbud_for_utsatt_ungdom/Botilbud_tvangsekteskap_og_aeresrelatert_vold/

⁴ <https://bufdir.no/Bibliotek/Dokumentside/?docid=BUF00004885>

⁵ <https://bufdir.no/globalassets/global/vold-og-overgrep/mandat-kompetansteamet-mot-tvangsekteskap-kjønnslemlestelse-og-negativ-sosial-kontroll.pdf>

⁶ <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/rundskriv-f-02-18/id2632326/>

Del 2

Nøkkeltall fra 2019

2.1 Økning i antall saker

Fra Kompetanseteamets opprettelse og frem til i dag, har vi nesten hvert år hatt en økning i antall saker som teamet har veiledet i, koordinert, vurdert for bo- og støttetilbudet eller på andre måter jobbet med. Fra 2015 til og med 2019 har det vært en økning på 68 % i antall saker. Økningen har sammenheng med at Kompetanseteamet blir mer kjent og brukt av hjelpeapparatet, at hjelpeapparatet i større grad har kompetanse til å avdekke saker enn tidligere, og sist, men ikke minst, at hjelpeapparatet styrkes.

Sistnevnte ser vi tydelig resultat av i 2019. Blant annet har styrkingen av minoritetsrådgiverordningen i 2018 og 2019, bidratt til økning av saker til Kompetanseteamet fra minoritetsrådgivere. I 2019 henvendte minoritetsrådgivere seg til Kompetanseteamet om 107 saker, sammenlignet med 36 saker i 2018.

Når andre tiltak styrkes og flere saker avdekkes, øker etterspørselen etter veiledning og annen bistand fra Kompetanseteamet. Det har vært en utfordring at teamet, i perioden fra 2015 til 2019, til tross for økningen i antall saker, ikke hatt tilsvarende økning i ressurser.

2.2 Antall saker totalt og fordelt på kjønn og alder

I 2019 har Kompetanseteamet jobbet med 669 saker,⁷ sammenlignet med 595 saker i 2018 og 560 saker i 2017. Antall saker i 2019 har økt med 12 % fra året før. Dette er saker hvor teamets medlemmer har veiledet tjenestene og enkeltpersoner, vurdert søknader om refusjon til hjemreise for den utsatte og koordinert hjelpeapparatet i Norge, og vurdert plassering i botilbudet.

Av det totale antall saker var det 513 saker (77 %) som gjaldt jenter/kvinner og 115 saker (17 %) som gjaldt gutter/menn. I 40 saker (6 %) var kjønn ukjent for teamet når saken ble registrert. Kompetanseteamet har i alle år hatt få saker som gjelder gutter/menn til forskjell fra jenter/kvinner. Dette kan selvfølgelig bety at det faktisk er færre gutter/menn som utsettes for tvangsekteskap, æresrelatert vold og negativ sosial kontroll. Samtidig kan det også bety at færre gutter/menn ber om hjelp i saker som omhandler disse formene for vold, og at færre saker som gjelder gutter og menn avdekkes av hjelpeapparatet. Det er viktig å synliggjøre at voldutsatte også er menn/gutter. For at

⁷ Kompetanseteamet registrerer en sak per person som det er bekymring for og som Kompetanseteamets veiledning gjelder. Dette betyr at dersom en henvendelse gjelder to søsken, der det er bekymring for begge, vil henvendelsen registreres som to saker, en sak per hver person.

gutter/menn skal bli sett og oppleve at det er hjelp å få, må vi snakke om guttene/mennene som utsettes og sørge for at tiltakene også er tilgjengelige og tilpasset menn/gutter. Vi må ha en begrepsbruk som tydeliggjør at man kan være voldsutsatt uavhengig av kjønn og alder.

Et flertall av sakene som Kompetanseteamet bistår i gjelder personer over 18 år. I 2019 var det 390 saker (58 %) som gjaldt personer over 18 år, mens 267 saker (40 %) gjaldt personer under 18 år (barn). I 11 av sakene (2 %) var personens alder ukjent.

2.3 Saker fordelt på hovedbekymring

Sakene Kompetanseteamet arbeider med registreres etter hovedbekymringen til den som tar kontakt. De fleste sakene består av flere bekymringer enn hovedbekymringen som registreres. For eksempel er det svært ofte også negativ sosial kontroll i sakene vi jobber med der hovedbekymring er registrert som *trusler/vold*, og svært ofte er det også trusler og vold i saker som gjelder *frykt for tvangsekteskap*.

Kategoriene Kompetanseteamet bruker ved registrering av hovedbekymring, er:

- > **Negativ sosial kontroll**
- > **Trusler/Vold**
- > **Tvangsekteskap**
  - Frykt for tvangsekteskap
  - Mistanke om tvangsekteskap
  - Gjennomført tvangsekteskap
- > **Tvunget til å forbli i ekteskapet**
- > **Barneekteskap**
  - Frykt for barneekteskap
  - Mistanke om barneekteskap
  - Gjennomført barneekteskap
- > **Kjønnslemlestelse**
  - Frykt for kjønnslemlestelse
  - Mistanke om kjønnslemlestelse
  - Gjennomført kjønnslemlestelse
- > **Ufrivillig opphold i utlandet**
  - Frykt for ufrivillig opphold i utlandet
  - Mistanke om ufrivillig opphold i utlandet
  - Ufrivillig opphold i utlandet

Det er flest saker registrert med hovedbekymring *trusler/vold* (187 saker), *negativ sosial kontroll* (89 saker), *ufrivillig opphold i utlandet* (77 saker), *mistanke om gjennomført tvangsekteskap* (74 saker), *frykt for tvangsekteskap* (49 saker) og *frykt for ufrivillig opphold i utlandet* (35 saker).

2.4 Saker fordelt på landbakgrunn

Hvert år ser vi at visse opprinnelsesland er mer frekvente i sakene enn andre.

Kompetanseteamet hadde i 2019 flest saker som gjaldt personer med opprinnelsesland fra Pakistan (119), Somalia (109), Syria (97), Afghanistan (74), Irak (62), Russland (32), Palestina (31), Iran (13) og Norge (12).⁸ De resterende opprinnelseslandene er mindre frekvente, med færre enn 10 saker per land.

I 2019 omhandlet sakene personer med opprinnelse fra 46 ulike land. Kompetanseteamet registrerer opprinnelsesland fordi familiene i større eller mindre grad har med seg landets kultur og tradisjoner til Norge. Kultur og tradisjoner fra opprinnelseslandet påvirker familiene også her i Norge. Tett kontakt med familie i opprinnelsesland, kortere eller lengre opphold der mens familien bor i Norge, og ekteskap mellom herboende og personer fra opprinnelsesland er faktorer som bidrar til at kultur og tradisjoner opprettholdes.

Ekteskapstradisjoner og -praksiser, kollektivistiske og patriarkalske verdier samt æreskultur og -tenkning vedlikeholdes av mange familier også etter at de har flyttet til Norge. I Kompetanseteamets saker har nettopp kultur og tradisjoner, praksiser og verdier en betydning. Opprinnelsesland er derfor svært relevant i sakene vi jobber med.

2.5 Hvem henvender seg om sakene?

Kompetanseteamet blir kontaktet av svært mange ulike instanser i løpet av et år. De fleste henvendelsene til Kompetanseteamet i 2019 kom fra minoritetsrådgivere, som jobber ved veiledningssentre, videregående skoler og noen få ungdomsskoler.⁹ Kompetanseteamet hadde 107 saker fra minoritetsrådgivere i 2019, sammenlignet med 36 saker i 2018 og 34 saker i 2017. Dette er en stor økning, noe som blant

annet har sammenheng med at det i 2018 og 2019 ble ansatt flere minoritetsrådgivere, samt at nye minoritetsrådgivere benytter seg av Kompetanseteamets veiledningstilbud. Fra 2018 til slutten av 2019, har antallet minoritetsrådgivere økt med 24 stillinger. På slutten av 2019 var det 41 minoritetsrådgivere. I tillegg til sakene fra minoritetsrådgivere, henvendte andre skoleansatte og skolehelse-tjenesten seg om henholdsvis 16 saker og 14 saker. Dette betyr at det totale antallet saker som kom via henvendelser fra skoene i 2019, var 137 (20 % av det totale antallet saker).

Til tross for en liten nedgang i antall saker fra den kommunale barneverntjenesten fra 2018 til 2019, var dette likevel den instansen som henvendte seg til Kompetanseteamet i flest saker etter minoritetsrådgiverne. Kompetanseteamet veiledet barneverntjenesten i 100 saker i 2019, sammenlignet med 120 saker i 2018 og 83 saker i 2017. De fleste henvendelsene kommer fra barneverntjenesten mens de er i undersøkelsesfasen.

UDI henvendte seg i 93 saker i 2019, mot 81 saker i 2018 og 113 saker i 2017. I likhet med tidligere år er henvendelsene fra UDI i all hovedsak knyttet til søknader om familieinnvandring. For mer om utlendingssakene se punkt 2.7 i dette kapitlet.

Politiet henvendte seg til Kompetanseteamet i 67 saker i 2019, sammenlignet med 53 saker i 2018 og 73 saker i 2017. I tillegg har politiets utlendingsseksjon henvendt seg til Kompetanseteamet i seks saker i 2019, sammenlignet med tre i 2018 og 13 i 2017. Henvendelsene fra politiet gjaldt både behov for veiledning i saker, og forespørsel om vurdering for bo- og støtte-tilbudet. Ansatte i politiet som ber om veiledning kan både ha spørsmål om saksbehandlingsrutiner i innenlands- og

⁸ Hvilke opprinnelsesland som er mest frekvent i sakene, har sammenheng med størrelse på innvandrergupper i Norge, med unntak av sakene som gjelder etnisk norske personer.

⁹ <https://www.imdi.no/negativ-sosial-kontroll/minoritetsradgivere-pa-ungdomsskoler-og-videregaende-skoler/>

utenlandssaker, så vel som spørsmål som gjelder vurdering av risiko, utarbeidelse av trusselvurdering og vurdering av sikkerhetstiltak.

Kompetanseteamet samarbeider tett med de norske utenriksstasjonene, og spesielt med de fire integreringsrådgiverne, i saker der utsatte befinner seg i utlandet.¹⁰ I 2019 henvendte norske utenriksstasjoner seg om 36 saker, sammenlignet med 43 saker i 2018 og 21 saker i 2017. Henvendelsene gjelder veiledning i saker, vurdering av refusjonssøknader for utsatte som ønsker hjelp til å komme tilbake til Norge, og koordinering av bistand ved retur.

I 2019 fikk Kompetanseteamet 25 saker gjennom henvendelser fra Krisesentrene, mot 43 saker i 2018 og 21 saker i 2017. Majoriteten av henvendelsene fra krisesentrene gjelder personer som kan være aktuelle for bo- og støttetilbudet.

I 2019 fikk Kompetanseteamet henvendelser fra flyktningetjenesten om 24 saker, mot 27 saker i 2018 og 13 saker i 2017. I tillegg til annen veiledning, handler flere av henvendelsene fra flyktningetjenesten om bistand til sekundærflytting¹¹ av personer som av sikkerhetsmessige grunner ikke kan fortsette å bo i kommunen der de er bosatt. Dette er utfordrende saker fordi mange kommuner ikke vil ta imot personer utover kvoten de allerede bosetter, spesielt ikke når store deler av integreringstilskuddet er brukt opp i første bosettingskommune. Disse utfordringene er beskrevet nærmere i Kompetanseteamets årsrapport for 2018.

NAV henvendte seg for veiledning i 22 saker i 2019, noe som er en økning fra tidligere år (7 saker i 2018 og 11 saker i 2017). Dette er likevel få saker med tanke på hvor mange av Kompetanseteamets saker som gjelder

voksne som benytter NAVs tjenester. Vi har lurt på om de få henvendelsene fra NAV kan handle om manglende kunnskap til å avdekke saker om æresrelatert vold og negativ sosial kontroll, eller om det kanskje er slik at flere NAV-ansatte definerer problematikk knyttet til vold og familiekonflikter som utenfor tjenestens ansvarsområde. NAVs representanter i Kompetanseteamet har veiledet i ca. 80 saker som gjelder NAVs tjenester, men da hovedsakelig til andre tjenester. Disse kan for eksempel ha spørsmål om hvilke NAV-kontor som har ansvar i en sak, hvilke rettigheter brukeren har, og om hvordan NAV kan bistå i en vanskelig situasjon.

2.5.1 Svar på spørretjenesten ung.no

Spørsmål til Ung.no¹² om tematikken tvangsekteskap, æresrelatert vold, negativ sosial kontroll, ufrivillig opphold i utlandet og kjønnslemlestelse, kommer i tillegg til det totale antall saker Kompetanseteamet jobbet med i 2019. Kompetanseteamet besvarte 31 spørsmål på ung.no i 2019. Dette er færre spørsmål besvart av Kompetanseteamet sammenlignet med 2018 (51 spørsmål) og 2017 (63 spørsmål). Spørsmålene handler ofte om at den unge er redd for tvangsekteskap, har fått trusler om tvangsekteskap eller vil vite mer om hva tvangsekteskap er. En del spørsmål handler om at den unge ikke for lov til å ha kjæreste eller velge sin egen partner. Det er også spørsmål fra unge som holdes i utlandet mot sin vilje.

2.6 Saker som gjelder barn

267 av totalt 669 saker i 2019 gjaldt barn. Dette tilsvarer 40 % av sakene. Antallet er på samme nivå som i 2018 (271 saker), og utgjør en økning fra 2017 (221 saker) og tidligere år. 191 av sakene om barn omhandler jenter (72 %) og 45 av sakene gjelder gutter (17 %). I 31 saker er kjønn ukjent (12 %). En forklaring på at kjønn ikke har blitt registrert i noen saker er at disse omhandler yngre barn i følge med voksne. I de fleste sakene som gjelder barn var hovedbekymringen *trusler*

¹⁰ <https://www.imdi.no/negativ-sosial-kontroll/integreringsradgiverve-ved-utvalgte-utenriksstasjoner/>

¹¹ *Sekundærflytting* er her definert som flytting av en flyktning fra en kommune til en annen mens flyktningen fremdeles er i introduksjonsprogram. Begrepet er knyttet til Introduksjonsloven

siden denne legger som premiss at en flyktning i hovedsak skal oppholde seg i samme kommune under hele sitt introduksjonsprogram.

¹² https://www.ung.no/om/3_Ung.no_%E2%80%93_kvalitetssikret_informasjon_til_ungdom.html

og vold (24 %), ufrivillig opphold i utlandet (18 %) og negativ sosial kontroll (12 %).

De fleste sakene omhandlet barn med bakgrunn fra Somalia (27 %), Syria (18 %), og Irak (10 %). Dette er de samme landene som hadde flest saker i 2018. Antall saker om barn med opprinnelse fra Somalia har økt fra 55 saker i 2018 til 71 saker i 2019. Saker om barn fra Syria har økt fra 37 saker i 2018 til 48 saker i 2019. Antall saker om barn med Irak som opprinnelsesland er 28, og er det samme som i 2018. De fleste sakene som gjelder barn med opprinnelse fra Somalia gjelder ufrivillige utenlandsopphold, mens saker om barn med opprinnelse fra Syria og Irak som of-test omhandler trusler og vold.

De fleste henvendelsene om barn kom fra barneverntjenesten (31 %), minoritetsrådgivere (18 %) og politiet (12 %). Det har vært en markant økning av henvendelser fra minoritetsrådgivere om barn sammenlignet med tidligere år.

96 barn (36 %) oppholdt seg i utlandet da Kompetanseteamet fikk informasjon om saken. Dette er omtrent samme antall som i 2018 da det var 95 barn i utlandet. De fleste oppholder seg i det samme landet som familien opprinnelig kommer fra. I noen tilfeller oppholder barnet seg i andre land der familiemedlemmer bor, Dette kan for eksempel være barn med somalisk bakgrunn som oppholder seg i England, Dubai, Etiopia eller Kenya.

2.7 Utlendingssakene

En utlendingssak er en sak hvor det er spørsmål knyttet til en oppholds- eller asylsak.

Det var en økning i antall utlendingssaker i 2019 (163 saker), sammenlignet med 2018 (126 saker). Antall utlendingssaker i 2019 var på samme nivå som i 2017, da det var 167 saker. UDI er den instansen som oftest tar kontakt i utlendingssakene. De tok kontakt i 91

saker i 2019. Deretter kommer politiet og utenriksstasjoner med integreringsrådgiver. Samlet sett tok ulike deler av utlendingsforvaltningen kontakt i 120 saker. I 2019 tok også minoritetsrådgiverne kontakt i ni utlendingssaker, mot ingen kontakt i utlendingssaker i 2018.

Av 162 utlendingssaker var 92 saker knyttet til tvangsekteskap og bekymringer rundt dette. Det er på nivå med 2018 hvor det også var 92 saker. Det har vært en økning i antall saker knyttet til trusler/vold, ufrivillig opphold i utlandet og saker hvor en eller begge parter er tvunget til å forbli i et ekteskap, sammenlignet med 2018.

I mange av utlendingssakene er personen man er bekymret for norsk statsborger. Dette gjelder 67 saker i 2019, en økning fra 2018 hvor det var 57 saker. Flere av dem er født og oppvokst i Norge og bekymringen kommer ofte i forbindelse med en søknad om familieinnvandring. Da er gjerne den norske borgeren referansepersonen i Norge, det vil si den det søkes om å etablere et familieliv med.¹³ Men det meldes også om bekymring for den som søker om å komme til Norge på familieinnvandring. I noen tilfeller avdekkes også tvangsekteskap eller vold etter at personen har kommet til Norge, for eksempel i forbindelse med fornyelse av oppholdstillatelsen. Det var en økning i 2019 i antall saker hvor den man var bekymret for har en familieinnvandringstillatelse, eller har søkt om det, sammenlignet med 2018.

Alle sakene som gjelder mistanke om tvangsekteskap, er utlendingssaker. Dette er saker der utlendingsforvaltningen mistenker at det er gjennomført et tvangsekteskap, men der personen selv ikke har gitt informasjon om at det er tvangsekteskap. Dette gjaldt 74 saker i 2019, mot 81 saker i 2018, og innebærer en liten nedgang. Sammen med tallene for gjennomførte

¹³ Jf. utlendingsloven § 39.

tvangsekteskap, er imidlertid tallet i 2019 på samme nivå som i 2018. 12 av totalt 22 saker som gjaldt gjennomført tvangsekteskap, er utlendingssaker. Dette er en økning sammenlignet med 2018 hvor det kun var tre utlendingssaker i kategorien gjennomført tvangsekteskap.

2.8 Bo- og støttetilbudet

I 2019 har 30 personer blitt plassert i det nasjonale bo- og støttetilbudet for personer over 18 år utsatt for tvangsekteskap og negativ sosial kontroll (heretter kalt botilbudet). Av de plasserte var det 26 kvinner/jenter og fire menn/gutter, inkludert et par som ble plassert sammen. To av kvinnene ble plassert i botilbudet sammen med sitt/sine barn.

Botilbudet består av til sammen 24 plasser hvorav to plasser er midlertidige fra august 2019.¹⁴ Noen er plasser i kollektiv, andre er egne leiligheter, alle fordelt på fem kommuner rundt om i landet. Botiden er maksimalt ni måneder. De fleste som plasseres i botilbudet, er utsatt for trusler og vold fra noen av sine nærmeste. Så og si alle er utsatt for negativ sosial kontroll. De har levd i frykt for hva som kan skje dersom brudd på familiens og nettverkets regler blir oppdaget. For noen er også tvangsekteskap eller frykt for tvangsekteskap en grunn til at de har sett nødvendigheten av å komme seg i sikkerhet.

I løpet av botiden får beboer miljøterapeutisk oppfølging og hjelp til å etablere kontakt med nødvendige tjenester og støttepersoner i kommunen og blant frivillige. Utflytting skjer senest etter ni måneder når beboer har et nytt sted å flytte til. Etter utflytting vil tidligere beboer få tilbud om oppfølging fra støttepersoner i frivillige organisasjoner, som det etableres kontakt med.

2.9 Saker som gjelder utsatte i utlandet

Kompetanseteamet er kontaktpunkt for UD i saker der den utsatte befinner seg i utlandet og kan koordinere kontakt med hjelpeapparatet i Norge.¹⁵ Dette innebærer at Kompetanseteamet har tett samarbeid med de norske utenriksstasjonene i de mest aktuelle landene, og med konsulærseksjonen i UD.

Kompetanseteamet jobbet i 2019 med 145 saker som gjaldt personer som befant seg i utlandet når teamet mottok henvendelsen. Av disse sakene gjaldt 96 saker barn og 46 saker voksne. I tre saker var alder ukjent da Kompetanseteamet mottok saken.

Henvendelsene om utenlandssakene kommer både fra tjenester, frivillige organisasjoner og enkeltpersoner i Norge, og fra utenriksstasjoner eller utsatte i utlandet. Sakene varierer fra vage bekymringer til alvorlige bekymringer for den utsattes liv og helse. Kompetanseteamet bidrar i disse sakene med veiledning, koordinering og vurdering av søknad om refusjon av reiseutgifter i forbindelse med retur til Norge.

De fleste utenlandssakene handler om ufrivillig opphold i utlandet (75 saker). Deretter følger *mistanke om ufrivillig opphold i utlandet* (25 saker), *frykt for kjønnslemlestelse* (12 saker), *trusler og vold* (9 saker) og *frykt for tvangsekteskap* (7 saker).

For mer omtale av *ufrivillig opphold i utlandet*, se kapittel 8.

Det ble innvilget refusjon av utgifter til hjemreise til Norge i syv saker.¹⁶ Dette gjaldt fire personer over 18 år og tre under 18 år. Det er norske utenriksstasjoner som søker om refusjon til hjemreise på vegne av den utsatte. I flere saker koordinerer Kompetanseteamet arbeidet i

¹⁴ På grunn av mangel på ledige plasser sommeren 2019, og venteliste på plasser, ble det fra 1. august etablert 2 midlertidige plasser i bo- og støttetilbudet i en kommune. Det blir i løpet av våren 2020 tatt en vurdering av hvorvidt ekstraplassene skal videreføres.

¹⁵ <https://bufdir.no/globalassets/global/vold-og-overgrep/mandat-kompetanseteamet-mot-tvangsekteskap->

[kjønnslemlestelse-og-negativ-sosial-kontroll.pdf](#)

¹⁶ Om F-02-18 Rundskriv - Utgifter til hjemreise til Norge ved negativ sosial kontroll, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/rundskriv-f-02-18/id2632326/>

forbindelse med retur til Norge, til tross for at det ikke er søkt om refusjon til hjemreisen. Kompetanseteamet erfarer at få barn hjelpes hjem fra utlandet, uten å være i følge med en forelder som har bedt om hjelp.

Når et barn med bosted i Norge befinner seg i utlandet, kan det være utfordrende å undersøke en bekymring, fordi hjelpeapparatet kan ha vanskelig for å oppnå direkte kontakt med barnet. Den norske barneverntjenesten kan gjennomføre en undersøkelse og snakke med foreldrene i Norge. Barneverntjenesten har ikke plikt til å tilby hjelpetiltak i slike saker, men kan tilby hjelpetiltak i form av hjelp til foreldre, dersom foreldrene samtykker. Dette kan være å gi råd, veiledning eller annen bistand til foreldre for å få barnet hjem. Det er ikke mulig for den norske barneverntjenesten å akutt plassere et barn som oppholder seg i et annet land, jfr. barnevernloven § 1-2. I land tilsluttet Haagkonvensjonen 1996 om beskyttelse av barn kan samarbeid med myndighetene i landet

barnet befinner seg i etableres i tråd med konvensjonens bestemmelser. Dette gjøres via sentralmyndigheten i Bufdir.¹⁷

Når foreldre har omsorg og foreldreansvar for barnet, er den klare hovedregelen at foreldrene må samtykke til utstedelse av pass til mindreårige. Dersom barnet ikke besitter sitt pass, vil det være behov for at UD vurderer om det kan utstedes nødpass. Passloven § 4 tredje ledd bestemmer at nødpass kun kan utstedes til barn med samtykke fra foreldre/forelder med foreldreansvar, med unntak av de tilfeller der barnets liv og helse er i fare, eller når det er andre grunner som er åpenbart ubetenkelig.¹⁸ Videre må norske myndigheter forholde seg til lovverket i det aktuelle landet. I flere av de aktuelle landene er også sikkerhetssituasjonen et hinder for å kunne gi bistand.

¹⁷ https://bufdir.no/barn_over_landegrenser/Haag96/

¹⁸ <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1997-06-19-82>

Del 3

Negativ sosial kontroll

Maria 16 år

Marias foreldre har strenge regler for hvem hun skal være sammen med. Hun får ikke velge venner selv, og heller ikke kjæreste. De er også opptatt av at hun skal gå sømmelig kledd, og har klare meninger om hvilket yrke hun skal ha i fremtiden. Hun har hørt flere ganger at de har snakket stygt om homofile. Maria er forelsket i en jente. Hun tør ikke å fortelle det til noen. Hun er redd for at foreldrene vil bryte all kontakt med henne hvis de får vite hva hun føler, og at hun vil miste alle vennene sine. Maria har mareritt hver eneste natt om at hun brenner i helvete. Hun er dømt til evig pine fordi hun er full av synd og har trosset Gud.

3.1 Hva er negativ sosial kontroll?

Negativ sosial kontroll er et relativt nytt begrep, som ble tatt i bruk med handlingsplanen *Retten til å bestemme over eget liv*. Negativ sosial kontroll kan forstås som:

«**Ulike former for oppsyn, press, trusler og tvang som utøves for å sikre at enkeltpersoner lever i tråd med familiens eller gruppens normer. Kontrollen kjennetegnes ved at den er systematisk og kan bryte med den enkeltes rettigheter i henhold til blant**

annet barnekonvensjonen og norsk lov.»¹⁹

Kompetanseteamet erfarer at hjelpeapparatet ikke har en ensartet forståelse av begrepet, og at også fagmiljøer er uenige. Noen anser *negativ sosial kontroll* som et paraplybegrep for tvangsekteskap, kjønnslemlestelse, trusler, vold, frihetsberøvelse, ufrivillige utenlandsopphold, begrensninger i kontakt med venner og bruk av telefon mm. For andre er *negativ sosial kontroll* en betegnelse som beskriver det å måtte leve

¹⁹ https://www.regjeringen.no/contentassets/e570201f283d48529d6211db392e4297/handlingsplan_rettet-til-a-bestemme-over-eg-et-liv.pdf

med uforholdsmessige strenge regler, som kan være et forstadium til mer alvorlige lovbrudd som tvangsekteskap, frihetsberøvelse mm.

Negativ sosial kontroll kan forstås som vold dersom kontrollen er med på å skade, smerte, skremme eller krenke en person på en måte som får denne personen til å gjøre noe mot sin vilje, eller slutte å gjøre noe den vil og har rett til for å oppfylle familiens eller gruppens normer, jf. Per Isdals definisjon av vold.²⁰ Hvilke konsekvenser negativ sosial kontroll har for den enkelte, avhenger av personens opplevelse av kontrollen, og i hvilken grad det påfører personen skyld og skam. Frykt for straff dersom familiens regler ikke følges kan oppleves som psykisk vold og føre til nevrologiske, kognitive og emosjonelle vansker.

3.2 Erfaringer med saker som omhandler negativ sosial kontroll

Negativ sosial kontroll har i alle år vært en aktuell tematikk for Kompetanseteamet. Fenomenet har imidlertid blitt omtalt med ulike begreper og har i sakene ofte vært relatert til æresrelatert vold og såkalte «æreskulturer». Med endring av Kompetanseteamets navn og mandat i 2018 ble det understreket at negativ sosial kontroll som begrep utvider Kompetanseteamets målgruppe. Negativ sosial kontroll er en problematikk vi også finner blant etnisk norske personer av lukkede trossamfunn, selv om begrepet ofte har vært knyttet til innvandremiljøer. I 2019 fikk Kompetanseteamet sine første saker som omhandlet vold og negativ sosial kontroll i lukkede kristne trossamfunn. Samarbeidet med Hjelpekilden²¹ og erfaring fra veiledning i disse sakene har gjort at Kompetanseteamet i 2019 har fått økt kompetanse på negativ sosial kontroll i familier, menigheter og privatskoler eid av lukkede kristne trossamfunn. *Negativ sosial kontroll* var hovedbekymring i 89 saker i 2019. I 2018 var *negativ sosial kontroll*

hovedbekymring i 49 saker, og i 2017 i 26 saker.²² Kompetanseteamet har altså hatt en økning på nærmere 82 % i antall saker der *negativ sosial kontroll* er hovedbekymring fra 2018 til 2019.

Kompetanseteamet erfarer at *negativ sosial kontroll* er en bekymring som ofte kommer i tillegg til hovedbekymringen som registreres i en sak. I saker der hovedbekymringen for eksempel er tvangsekteskap eller barneekteskap, har personen ofte vært utsatt for negativ sosial kontroll i forkant av ekteskapsinngåelsen. Noen ganger er ekteskapet også en reaksjon på den unges brudd på familiens strenge regler.

Den negative sosiale kontrollen kan ha mange former. Det kan handle om at foreldre eller andre overvåker eller forbyr bruk av telefon, e-post eller sosial media. Det kan omfatte regler som forhindrer kontakt med venner og deltakelse på fritidsaktiviteter. Noen ganger kontrolleres også valg av fag, utdanning og yrke.

Disse begrensingene kan være kombinert med trusler om sanksjoner dersom reglene blir brutt, og utgjør dermed en form for latent og psykisk vold. Kontrollen skal sørge for at familien eller gruppens regler følges. Den som utsettes for negativ sosial kontroll kan enten etterleve de gitte reglene, noe som kan medføre isolasjon og ensomhet, eller bryte reglene åpent eller i skjul. Personen kan skjule regelbrudd ved å leve et dobbeltliv, ha hemmelig kjæreste eller møte venner i skjul.

Kompetanseteamet ser at mange unge prøver å holde kontrollen skjult i det lengste før de ber om hjelp. Når de velger å ta kontakt med hjelpeapparatet er det fordi de har nådd et punkt hvor de ikke lenger orker å leve slik. Både det å la seg motvillig kontrollere, og det å leve et dobbeltliv med frykt for å bli oppdaget, kan være svært belastende psykisk.

²⁰ <https://dinutvei.no/om-vold/241-definisjoner-av-vold>

²¹ Hjelpekilden er en frivillig organisasjon som særskilt arbeider med å hjelpe og støtte mennesker i problematiske religiøse bruddprosesser. www.hjelpekilden.no

²² Tidligere år har Kompetanseteamet brukt betegnelsen ekstrem kontroll om saker som vi i dag betegner som *negativ sosial kontroll*. I tallet for 2018 og 2017 er sakene registrert som *ekstrem kontroll* og *negativ sosial kontroll* lagt sammen, og er her kalt *negativ sosial kontroll*.

3.3 Negativ sosial kontroll i lukkede trossamfunn

Tiltak mot negativ sosial kontroll har tradisjonelt vært rettet mot personer med annen etnisk bakgrunn enn den norske. Kompetanseteamet erfarer at det er manglende bevissthet i hjelpeapparatet om at etnisk norske personer i enkelte lukkede trossamfunn også kan være utsatt for negativ sosial kontroll.

3.3.1 Hjelpeapparatet må «se» barna

Minela Kosuta skriver om negativ sosial kontroll i sin masteroppgave.²³ Ett av hennes hovedfunn er at hjelpeapparatet ofte svikter barn og unge som er utsatt for negativ sosial kontroll i lukkede kristne trossamfunn: «Mine informanter som har etnisk norsk bakgrunn og kommer fra kristne menigheter forteller at de ikke har blitt sett eller fått hjelp fra det offentlige velferdsapparatet. En informant ble for eksempel fortalt at hun så «ulykkelig» ut, men ingen grep inn. For noen måtte det et selvmordsforsøk til før hjelpeapparatet grep inn. Andre søkte hjelp, men opplevde ikke å bli forstått. Mine informanter med innvandrerbakgrunn har blitt sett av hjelpeapparatet i mye større grad enn de informantene som har vært en del av kristne menigheter, selv om disse har vært utsatt for mye sterkere og mer alvorlig «kontroll» enn informantene med innvandrerbakgrunn.»²⁴

Kompetanseteamets erfaringer samsvarer med Kosutas funn om at barn fra lukkede kristne trossamfunn ikke blir sett. Lokalsamfunnet kan være vant til at menighetens medlemmer lever for seg selv, og lar dem i stor grad gjøre som de alltid har gjort uten å blande seg inn.

Kompetanseteamet erfarer at det i de sakene hvor barn faktisk blir sett og det blir sendt bekymringsmelding til barneverntjenesten likevel kan være vanskelig å hjelpe. Bekymringen kan handle om at barnet viser tegn til angst og depresjon, er veldig opptatt av helvete og at Gud ser alt og vil straffe barnet hvis det gjør noe galt. Barnet kan ha liten eller ingen kontakt med andre barn utenfor menigheten, være lukket og uttrykke at det ikke kan stole på noen utenfor menigheten. Det kan være utfordrende å få nok informasjon til å iverksette tiltak i slike saker. Det er i slike saker viktig å bruke tid til å bygge tillit og relasjon til barnet for å få opplyst saken best mulig.

Hvis menigheten har egne privatskoler og barna ikke får lov til å ha være sammen med andre utenfor menigheten, kan dette føre til at barna blir isolert fra lokalsamfunnet.

Det er behov for en større bevissthet om at negativ sosial kontroll også forekommer i lukkede trossamfunn. Kun da vil hjelpeapparatet være i stand til å identifisere barn og unge som har behov for hjelp.

²³ <https://www.kun.no/master-om-sosial-kontroll.html>

²⁴ Minela Kosuta 2018 s. 76. «Av og til kunne jeg ønske at jeg hadde en hijab å skylde på eller noe som gjorde meg synlig».

Del 4

Trusler og vold

Kvinne 25 år

Flyktingetjenesten i en kommune hjelper en kvinne med to barn til krisesenteret. Hennes ektemann har utsatt henne for alvorlig vold og negativ sosial kontroll. Hun opplever at mannen ikke ønsker at hun skal lære seg norsk og få venner på introduksjonsprogrammet. Mange av konfliktene handler om at mannen synes kona er blitt for norsk. Etter en alvorlig voldshendelse der mannen blant annet tar kvelertak på henne, forteller hun programrådgiver hvordan hun har det hjemme. Hun forteller at hun har nevnt skilsmisse for mannen, men at han ikke aksepterer det og kommer med trusler om at hun vil miste barna sine og at han skal sende henne tilbake til hennes familie. Kvinnen vet at heller ikke hennes familie i hjemlandet vil akseptere en skilsmisse.

Politiet blir involvert, de utarbeider trusselvurdering, og vurderer at kvinnen og barna av sikkerhetsmessige grunner har behov for å flytte til en ny kommune. Hun og barna får plass på krisesenteret. Kvinnen har gått på introduksjonsprogrammet et par år, og det meste av integreringstilskuddet er utbetalt til bosettingskommunen i disse årene. Det er av erfaring svært vanskelig å finne en ny kommune som sier ja til sekundærbosetting, til tross for at kvinnen og barna er i en sårbar situasjon som voldsutsatte. Mor og barn blir lenge på krisesenter fordi det ikke er en ny kommune som sier ja til sekundærbosetting. I tiden på krisesenteret mister både mor og barna skolegang.

Kompetanseteamet ble involvert, og gjorde sine vurderinger. Kvinnen og barna ble tildelt plass i bo- og støttetilbudet, og kommunen med botilbud sa deretter ja til sekundærbosetting. Kvinnen fikk mulighet til å fortsette i introduksjonsprogrammet på nytt sted, der hun og barna kan være trygge.

4.1 Hva er trusler og vold?

Vold defineres som:

«Enhver handling rettet mot en annen person, som gjennom at denne handlingen skader, smerter, skremmer eller krenker, får den personen til å gjøre noe mot sin vilje eller slutte å gjøre noe den vil».²⁵

Dette er en definisjon som omhandler ulike former for vold, inkludert trusler om vold. Volden kan være fysisk, psykisk, seksuell, materiell m.m.

4.1.1 Hva er æresrelatert vold?

Æresrelatert vold handler om vold mot et individ, der volden har til hensikt å ivareta eller gjenopprette familiens ære.²⁶

Æresrelatert vold er i liten grad brukt i nasjonale handlingsplaner her i Norge, i motsetning til i Sverige. Kompetanseteamet bruker begrepet «æresrelatert vold» om vold som er motivert av behovet for å beskytte en families ære. At volden betegnes som æresrelatert påvirker hvordan vi kan jobbe forebyggende og hvordan vi kan avdekke og kartlegge. Det påvirker også etterforskningen og hvordan en må tenke når det gjelder sikkerheten til den voldsutsatte.

Siden æresrelatert vold handler om beskyttelse av familiens ære, er det ofte flere i en familie som er opptatt av at æreskodeksen, regler som bidrar til å opprettholde familiens ære, ikke skal brytes. Det blir viktig med en oppdragelse som blant annet lærer barna opp til å følge familiens regler, og det er nødvendig med en stadig kontroll og korrigerende som kan involvere flere enn bare foreldrene. Det kan være enighet blant flere i familien om at brudd på æreskodeksen skal få konsekvenser. Disse konsekvensene kan handle om vold i ulike former, motivert av frykten for ærestap eller et opplevd behov for å gjenopprette æren.

Når medlemmene av en hel slekt eller familie har et nokså homogent syn på viktigheten av å opprettholde familiens ære, kan dette føre til at vi får flere utøvere og personer som støtter den æresrelaterte volden mot et individ. I Kompetanseteamets saker ser vi nettopp at det ofte er flere voldsutøvere, at familiemedlemmer støtter volden som utøves, og at den voldsutsatte har få støttepersoner i familie og nettverk.

4.2 Erfaringer med saker som omhandler trusler og vold

Hovedbekymringen i Kompetanseteamets saker har de siste årene vært trusler og vold. I 2019 gjaldt denne kategorien 28 % av det totale antallet saker. I 2019 var det 189 saker som gjaldt *trusler og vold*, sammenlignet med 121 saker i 2018 og 152 saker i 2017. Av de 189 sakene som handlet om trusler og vold i 2019, gjaldt 116 av sakene personer over 18 år, og 64 av sakene personer under 18 år. I tillegg handler flere av sakene under hovedbetryningskategorien *negativ sosial kontroll* også om psykisk vold og trusler, da negativ sosial kontroll, som vi så i kapittel 3, i mange tilfeller kan defineres som vold.

Sakene med hovedbetryning *trusler og vold* gjaldt i de fleste tilfeller jenter/kvinner i 2019. Av det totale antall saker som gjaldt jenter/kvinner (514 saker) gjaldt 26 % trusler og vold. Av totalt 115 saker som gjaldt gutter/menn, handlet 23 % om *trusler og vold*.

I svært mange av sakene som gjaldt personer med opprinnelse fra Syria, var hovedbetryningen *trusler og vold*. Dette gjelder i alt 50 saker, og er over halvparten (52 %) av det totale antall sakene om personer med opprinnelse fra Syria. 26 saker som handlet om trusler og vold gjaldt personer med opprinnelse fra Pakistan. I 25 saker om trusler og vold var opprinnelseslandet Irak, i 25 saker var det Afghanistan, og i 15 saker Somalia.

²⁵ Per Isdal. <https://dinutvei.no/om-vold/241-definisjoner-av-vold>

²⁶ https://bufdir.no/Barnevern/Fagstotte/Negativ_sosial_kontroll_tvangsekteskap_og_aeresrelatert_vold___en_veileder_til_barnevernstjenesten/Fenomenforstaelse

Sakene under kategorien trusler/vold handler svært ofte om æresrelatert vold og trusler, som utøves for å bevare familiens kollektive ære, eller gjenopprette den. Volden kan handle om alt fra enkelte voldsepisoder til et voldsregime der den utsatte beskriver vold gjennom hele oppveksten. I de mest alvorlige sakene handler volden om drapsforsøk, press til selvmord, eller trusler om drap.

4.2.1 Æresrelatert vold mot personer med funksjonsnedsettelse

Hvert år får Kompetanseteamet noen saker som omhandler personer med psykisk og/eller fysisk funksjonsnedsettelse, som utsettes for æresrelatert vold, negativ sosial kontroll, eller står i fare for eller utsettes for tvangsekteskap. Dette er ofte personer som i stor grad er avhengig av sine nærmeste, og det kan være enda vanskeligere enn det er for andre å be om hjelp. Noen kan ha vanskelig for å sette ord på det som er vondt, og i noen tilfeller kan det være vanskeligere for hjelpere å fange opp tegn på vold.

I de alvorligste tilfellene kan det, også når det gjelder personer med psykisk og/eller fysisk funksjonsnedsettelse, være behov for å flytte til ny kommune for i større grad å sørge for personens sikkerhet. Det er i disse tilfellene en utfordring at nye kommuner vegrer seg for å ta imot og tilrettelegge for noen som ikke allerede bor i kommunen. Ofte tar det lang tid å få en tilrettelagt bolig eller plass i en omsorgsbolig. Det tar lang tid å få nødvendige hjelpemidler, som krever søknad i forkant. Sistnevnte er også en utfordring i de tilfellene personen vurderes for bo- og støttetilbudet som koordineres av Kompetanseteamet, og der innflytting først kan skje når nødvendige hjelpemidler er på plass i boligen.

For de som bo- og støttetilbudet ikke er egnet for, er det viktig at kommuner sier ja til å ta imot, og kan tilrettelegge med

oppfølging og sikkerhet i boliger som er tilrettelagte den enkeltes behov med tanke på funksjonsnedsettelse.

Andre ekstra sårbare personer, som det kan være vanskelig å hjelpe innenfor de ordinære tiltakene, er personer med rusproblemer i tillegg til voldserfaringene. Dette er personer som botilbudet av ulike grunner ikke er egnet for. Det kan blant annet handle om behov for annen type oppfølging enn det botilbudet tilbyr, regler mot rusmisbruk i botilbudet, evne til å holde boligen skjult og eventuell tilknytning til kriminelt nettverk.

Kompetanseteamet har i 2019 samarbeidet med pilotprosjektet TryggEst i Bufdir, og har bidratt med foredrag om tvangsekteskap, æresrelatert vold og negativ sosial kontroll på nettverkssamling for TryggEst-team fra ulike kommuner. TryggEst er en modell for hvordan en kommune kan organisere arbeidet mot vold og overgrep mot personer over 18 år, som i liten eller ingen grad er i stand til å beskytte seg selv.²⁷

Se mer om psykisk funksjonsnedsettelse og tvangsekteskap i kapittel 5.

²⁷ <https://bufdir.no/vold/TryggEst/>

Del 5

Tvangsekteskap

Mann 30 år

«Hei, jeg er blitt tvangsgiftet med min kusine og ønsker ikke at hun skal komme til Norge. Søknaden om familieinnvandring er allerede innvilget. Hvordan kan jeg stoppe dette uten at hun er den som må lide for at jeg nå gir beskjed? Er bekymret for hva som vil skje med henne om vi nå skiller oss.»

5.1 Hva er tvangsekteskap?

Hvert år får Kompetanseteamet flere henvendelser hvor hovedbekymringen er tvangsekteskap.²⁸ Et tvangsekteskap er et ekteskap hvor en eller begge ektefeller ikke har mulighet til å velge å forbli ugift eller velge partner på tvers av familiens ønsker uten å bli utsatt for vold, frihetsberøvelse, annen straffbar eller urettmessig atferd eller utilbørlig press.²⁹

Henvendelsene knyttet til tvangsekteskap sorteres i tre kategorier:

- > Frykt for tvangsekteskap
- > Mistanke om gjennomført tvangsekteskap
- > Gjennomført tvangsekteskap

Frykt for tvangsekteskap omhandler sakene hvor man er bekymret for at noen kan bli tvangsgiftet og *gjennomført tvangsekteskap* brukes i de tilfellene hvor man har opplysninger om at de allerede er tvangsgiftet. *Mistanke om gjennomført tvangsekteskap* tar for seg de sakene hvor man ikke har fått bekreftet at det er et tvangsekteskap, men hvor det foreligger sterke holdepunkter og indikatorer på at det er tilfellet.

5.2 Erfaringer med saker som gjelder tvangsekteskap

I 2019 var det en nedgang i antall saker hvor hovedbekymringen var tvangsekteskap. Ser man på kategoriene under tvangsekteskap samlet, var det 191 henvendelser i 2017, 169 i 2018 og 145 i 2019. Hva som er årsaken til nedgangen, er vanskelig å si. Det kan for eksempel handle om at det faktisk har vært

²⁸ Tvangsekteskap er straffbart, se straffeloven § 253.

²⁹ https://www.regjeringen.no/contentassets/e570201f283d48529d6211db392e4297/handlingsplan_rettet-til-a--bestemme-over-eget-liv.pdf

færre saker, at færre saker har blitt avdekket eller at økt kompetanse i tjenesteapparatet har minsket behov for veiledning fra Kompetanse-teamet.

Både i sakene som gjelder *mistanke om gjennomført tvangsekteskap* og *frykt for tvangsekteskap* har det vært en nedgang i antall saker i 2019 sammenlignet med 2018 og 2017. I 2019 gjaldt 74 saker *mistanke om tvangsekteskap*. 49 saker gjaldt *frykt for tvangsekteskap*. I de tilfellene hvor man har fått bekreftet at det er gjennomført et tvangsekteskap er det en økning fra 2018, men tallene er på linje med tallene fra 2017.

Alle sakene som gjelder mistanke om tvangsekteskap, er familieinnvandringsaker. Å avdekke tvangsekteskap i disse sakene er krevende, da terskelen for at personer gir informasjon til utlendingsmyndighetene om tvangsekteskap er svært høy. Utlendingsforvaltningen må da identifisere tvangsekteskap med utgangspunkt i indikatorer basert på erfaring fra tidligere saker. Det krever blant annet god kjennskap til tvangsekteskap, æreskodeks, vold, ekteskapspraksis, landkunnskap, migrasjonstrender, kulturelle tradisjoner, sedvanerett, og kvinner og barns stilling i samfunnet.

I sakene hvor det er frykt for tvangsekteskap henvender både utsatte og hjelpeapparatet seg til Kompetanseteamet. Disse sakene har et stort spenn i alvorlighetsgrad. Det kan være alt fra en vag bekymring til alvorlige saker hvor det foreligger konkrete holdepunkter for at en person står i fare for å bli tvangsgiftet, for eksempel på bakgrunn av informasjon om en kommende utenlandsreise, press til å inngå ekteskap, konkrete ekteskapskandidater som er presentert, kjæresteforhold som er avslørt osv. Frykten for et tvangsekteskap er også ofte koblet sammen med bekymringer knyttet til et utenlandsopphold.

5.2.1 Særlig sårbare – personer med psykisk funksjonsnedsettelse

De siste årene har det vært en økning i saker hvor bekymringen er knyttet til mulig tvangsekteskap av personer med ulike grader av psykisk funksjonsnedsettelse. I noen tilfeller foreligger det en diagnose hos den ene parten, mens det i andre tilfeller er usikkerhet i tjenesteapparatet om hvorvidt personen har fått tilstrekkelig utredning og om det foreligger en diagnose. Noen ganger er det bekymring for at personen som skal bli gift eller er gift ikke forstår hva som skjer eller har skjedd. Ofte stilles det spørsmål ved hvorvidt personen forstår hva et ekteskap er og om de er i stand til å gi et reelt samtykke til å inngå ekteskap. Dette gjør det utfordrende å hjelpe personen samt vurdere hvorvidt det forestående eller inngåtte ekteskapet er frivillig.

Utfordringen med å avdekke tvangsekteskap i saker der det mistenkes psykisk funksjonsnedsettelse gjør seg særlig gjeldene i utlendingssaker hvor det allerede er inngått et ekteskap, og det er søkt om familieinnvandring. Utlendingsmyndighetene har ikke hjemmel til å innhente helseopplysninger i forbindelse med søknaden og utrede dette nærmere. Videre blir ekteskapene inngått i utlandet. Ekteskap som er gyldig inngått i utlandet, vil som hovedregel også anerkjennes i Norge. Dette følger av ekteskapsloven § 18 a.

I noen av sakene har personen en verge, men det er ikke uvanlig at vergen er en av foreldrene. Dette er problematisk når det ofte også er foreldrene som tar initiativ til ekteskapsinngåelsen. I de tilfellene hvor vergen er inhabil, er det mulig å kontakte fylkesmannen for å få oppnevnt en midlertidig verge som kan ivareta den utsattes interesser. Man kan også ta kontakt med fylkesmannen for å få vurdert om personer som ikke har verge, bør få oppnevnt en verge. Dette kan imidlertid ta tid, særlig i de tilfellene hvor den utsatte ikke har vært utredet

og fått en diagnose. For personer over 18 år er også hovedregelen at man skal samtykke til et vergemål.

Personer med ulike grader av psykisk funksjonsnedsettelse er en særlig sårbar gruppe. De er i større grad enn andre utsatt for utnyttelse og manipulasjon, og det er vanskelig å få ivaretatt og fulgt dem opp på en god måte når det er en bekymring knyttet til om de er blitt, eller står i fare for å bli, tvangsgiftet.

5.2.2 Ekteskap mellom søskenbarn

I flere av sakene knyttet til tvangsekteskap ser vi at den aktuelle ekteskapskandidaten er en slektning, gjerne et søskenbarn. Når foreldrene finner en ekteskapskandidat som det forventes at sønnen eller datteren skal godta, kan det være vanskelig å si nei og stå imot presset. Dette blir enda vanskeligere når den aktuelle kandidaten er et søskenbarn. Sier man nei til en slik kandidat, kan det lede til store konflikter innad i den nærmeste familien, mellom foreldrene og deres søsken. I mange tilfeller handler ekteskap med noen i storfamilien om å styrke allianser, holde formuer i familien og ikke minst hjelpe slektninger til et bedre liv i Norge. Ofte kjenner man søskenbarnet og hans/hennes foreldre godt, de er gjerne familiemedlemmer man har tette bånd til. Terskelen for å si nei og stå imot presset om å gifte seg er generelt høy, men den blir svært høy når den aktuelle kandidaten er et søskenbarn.

Kompetanseteamet erfarer at noen er bekymret for hva som vil skje med ektefellen dersom de tar ut en skilsmisse når de først er gift. Dette gjelder særlig i de tilfellene hvor mannen er bosatt i Norge og er tvangsgiftet med en kusine som er kommet på familieinnvandring. For flere er tanken på at hun må reise tilbake til hjemlandet som en skilt kvinne så belastende, at de heller velger å forbli i et ulykkelig ekteskap eller fortsette å leve et dobbeltliv.

Del 6

Barneekteskap

Sara 15 år

Sara har kort botid i Norge. I hennes hjemland er det vanlig at jenter gifter seg tidlig. Flere av venninnene hennes er allerede gift. Sara har lenge visst at det snart er hennes tur, slik er det bare. Nå har foreldrene funnet en høflig og grei gutt, fra en god familie. Sara hadde sett bilde av ham, og han var ganske kjekk. Heldigvis var han heller ikke så gammel, bare fem år eldre enn henne. Sara håper at han vil la henne få lov til å fortsette å gå på skole etter ungdomsskolen. Uansett så er det ikke så farlig med henne, det viktigste er at foreldrene og søsknene har det bra.

6.1 Hva er et barneekteskap?

Et barneekteskap er et ekteskap der en eller begge av partene er under 18 år. Ifølge ekteskapsloven § 1 a, kan en person under 18 år ikke inngå gyldig ekteskap i Norge. Ekteskap inngått med noen under 16 år kan straffes med inntil 3 års fengsel, jf. straffeloven § 262 annet ledd.

6.2 Erfaringer fra saker om barneekteskap

Kompetanseteamet har i 2019 veiledet i tre saker som gjaldt gjennomført barneekteskap, sammenlignet med seks saker i 2018 og én

sak i 2017. Det har imidlertid vært en økning av saker der det mistenkes barneekteskap fra 2018 til 2019. I 2019 var det 7 saker som omhandlet mistanke om barneekteskap, sammenlignet med 3 saker i 2017 og 3 saker i 2018. Flere av sakene er registrert med hovedbekymringen *mistanke om barneekteskap*, fordi det var usikkert om hvorvidt saken faktisk handlet om inngått barneekteskap eller forlovelse. Fire saker i 2019 gjaldt frykt for barneekteskap. Til sammen var det 14 saker som omhandlet barneekteskap i 2019.

Mens det tidligere var utlendingsforvaltningen som tok kontakt med Kompetanseteamet

i saker om barneekteskap, var det i 2019 flyktningetjenesten og barneverntjenesten som henvendte seg om de fleste av disse sakene. Dette gjenspeiler at gruppen det gjelder har forflyttet seg fra mottak til kommunene.

Kompetanseteamet erfarer at utfordringen i sakene om barneekteskap er at jentene som skal gifte seg ikke uttrykker motvilje mot ekteskapsinngåelsen, eller er svært ambivalente. Det kan være flere grunner til dette. Jenter i kollektivistiske og patriarkalske familier kan være oppdratt til å sette andres behov foran sine egne, og er ofte oppdratt til å adlyde. Hvis ære er viktig for familien kan slekten påføres et betydelig ærestap dersom jenta nekter å gifte seg, noe som kan få store konsekvenser for hele slekten. Kontakt med familien under plassering kan føre til at presset på den unge blir stort, og det er derfor ikke uvanlig at den unge endrer forklaring og insisterer på å dra tilbake til familien. Ved en eventuell tilbakeføring er det viktig at barneverntjenesten har fulgt opp familien med veiledning mens den unge har vært plassert. Målet med veiledningen må være å få til en endring i familien slik at det er trygt å tilbakeføre barnet til familien. En tilbakeføring uten endring i familien kan i verste fall føre til eskalering av vold og kontroll, eller ufrivillig utenlandsopphold og tvangsekteskap.

Sakene gjelder hovedsakelig jenter med bakgrunn fra Syria, og mange av de utsatte har kort botid i Norge. I noen av sakene kan det synes som at familien ikke er kjent med gyldig ekteskapsalder i Norge. Familiene kan være ganske åpne om bryllupsfesten og legge ut bilder på sosiale medier av vielsen. Dette kan indikere at informasjon om lovverk knyttet til ekteskapsalder til flyktninger bør bli enda bedre. I andre saker derimot kan det synes

som at familiene er informert om lovverket og at de bevisst kaller seremonien forlovelse, bursdagsfeiring eller ramadanfeiring når de konfronteres. Kompetanseteamet ser eksempler på at familiemedlemmene endrer forklaring etter hvert som det framkommer nye bevis, og at de ofte kan ha ulike forklaringer på det som har skjedd. Det kan derfor være utfordrende for hjelpeapparatet å kartlegge saker om barneekteskap.

Religiøse ekteskap er ekteskap som ikke er rettslig inngått. Religiøse ekteskap er hverken omfattet av bestemmelsen om tvangsekteskap (strl. § 253) eller barneekteskap (strl. § 262). Det betyr at religiøse ekteskap kun kan straffes som *forsøk* på barneekteskap eller tvangsekteskap, eller som et annet lovbrudd, eksempelvis seksuallovbrudd. Siden ekteskap med noen under 18 år er forbudt i Norge og straffeloven § 262 ikke omfatter religiøse ekteskap, kan bestemmelsen om barneekteskap aldri benyttes fullt ut for barneekteskap inngått i Norge fordi disse ekteskapene kun kan være religiøst inngått. Kompetanseteamet erfarer at det er behov for å innta religiøse ekteskap i bestemmelsene om tvangsekteskap (strl. § 253) og barneekteskap (strl. § 262), og ikke kun i bestemmelsen om tvangsekteskap, slik det er foreslått i høring om endringer i straffeloven.³⁰

Selv om alle ekteskap med noen under 18 år defineres som barneekteskap, så omfatter strl. § 262 kun inngåtte ekteskap med noen under 16 år. Dette forklares i forarbeidene med at den seksuelle lavalderen i Norge er 16 år. Det var tidligere mulig å gjøre unntak fra 18 års grensen for ekteskapsinngåelse i ekteskapsloven § 1 a. Nå som 18 års grensen er absolutt, bør det vurderes om strl. § 262 bør endres slik at også ekteskap inngått med noen over 16 år kan straffes som barneekteskap.

³⁰ <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/horing---forslag-til-endringer-i-straffeloven-mv.-avvergingsplikt-tvangsekteskap-skyting-mot-politiet-m.m/id2618654/>

Del 7

Kjønnsmlestelse

Jente 7 år

En barnehageansatt ble fortalt av en mor, at familien skulle reise på ferie til Egypt. Hun fortalte at dette skulle bli Naimas første ferie utenfor Norge. Naima er født i Norge og foreldrene kom til Norge fra Somalia ett år før datteren ble født. Informasjonen om at familien skulle reise i ferien gjorde barnehageansatte bekymret for at Naima kunne utsettes for kjønnsmlestelse i løpet av ferieoppholdet. På grunn av sin bekymring ringte den ansatte til barneverntjenesten. Kompetanseteamet ble kontaktet for veiledning i forkant av barneverntjenestens samtale med Naimas foreldre.

7.1 Hva er kjønnsmlestelse?

Kjønnsmlestelse betegner ulike inngrep hvor jenters ytre kjønnsdeler fjernes helt eller delvis, eller påføres annen varig skade uten medisinsk begrunnelse. Verdens helseorganisasjon skiller mellom fire typer kjønnsmlestelse, som alle er ulovlig i Norge.³¹

Straffeloven § 284 fastsetter inntil 6 års fengsel for den som utfører et inngrep som skader en kvinnes kjønnsorgan eller påfører varige forandringer. Strafferammen gjelder også rekonstruksjon av kjønnsmlestelse.

Straffeloven § 285 gjelder grov kjønnsmlestelse og kan gi inntil 15 års fengsel.

7.2 Erfaringer med saker som gjelder kjønnsmlestelse

Det er relativt få henvendelser til Kompetanseteamet som gjelder saker der hovedbekymring er *mistanke om* eller *gjennomført kjønnsmlestelse*.

Gjennomført kjønnsmlestelse brukes i Kompetanseteamets registrering om saker der personen selv informerer om at hun er kjønnsmlestet, eller der helsetjenesten, sykehus eller annet kvalifisert helsepersonell bekrefter at det er gjennomført kjønnsmlestelse. Sistnevnte

³¹ jf. <https://voldsveileder.nkvts.no/blog/innhold/kjonnsmlestelse/hva-er-kjonnsmlestelse/>

henvender seg ikke til Kompetanseteamet med informasjon om gjennomført kjønnsmlestelse. Henvendelser til Kompetanseteamet om saker som omhandler gjennomført kjønnsmlestelse gjelder kvinner som i kontakt med en tjeneste informerer om at hun er kjønnsmlestet før de flyttet til Norge. Dette gjaldt tre saker i 2019, sammenlignet med fire saker i 2018 og to saker i 2017. Kvinnene var alle over 18 år, og henvendelsen gjaldt mulig behandling for plager som kan ha sammenheng med kjønnsmlestelse. Veiledningen som Kompetanseteamet gir i disse tilfellene handler ofte om informasjon om undersøkelse, behandling og annen helsehjelp.

Sakene som gjelder *mistanke om kjønnsmlestelse*, handler om tjenesteutøvers mistanke om at en jente kan ha blitt kjønnsmlestet. Dette er gjerne saker der tjenesteutøver ønsker hjelp til å vurdere eventuelle faktorer som kan bekrefte eller avkrefte mistanke, og ønsker veiledning på hva de skal gjøre basert på sin mistanke. Syv saker gjaldt *mistanke om kjønnsmlestelse* (dvs. *mistanke om gjennomført kjønnsmlestelse*) i 2019. Dette er flere saker enn i 2018 (null saker) og i 2017 (tre saker). I nesten alle sakene gjaldt mistanke om kjønnsmlestelse jenter under 18 år.

De fleste sakene som omhandler kjønnsmlestelse i Kompetanseteamets statistikk, gjelder *frykt for kjønnsmlestelse*. I 2019 var det 26 saker som gjaldt frykt for at kjønnsmlestelse skal gjennomføres, sammenlignet med 16 saker i 2018 og 31 saker i 2017.

Jenter som vurderes å kunne være i risiko for kjønnsmlestelse er ofte unge, og få kontakter selv hjelpeapparatet fordi de er

bekymret for å bli kjønnsmlestet. Sakene som registreres som *frykt for kjønnsmlestelse* i Kompetanseteamets statistikk handler derfor som regel om tjenesteutøvere, ofte barnehagepersonell, som er bekymret for at en jente kan bli kjønnsmlestet. Dette kan for eksempel være i forbindelse med utenlandsreise for barnet. Tjenestene trenger i disse sakene ofte veiledning på hvordan de skal kartlegge en sak for å vurdere risikofaktorer. De trenger informasjon om hva de skal gjøre når de er bekymret, og veiledning på når meldeplikt og eventuelt avvergeplikt inntreffer.

I de fleste sakene der tjenesteapparatet frykter at et barn skal kjønnsmlestes, har barnet somalisk opprinnelse (12 av totalt 26 saker). I 25 av 26 saker der det fryktes kjønnsmlestelse, gjaldt dette barn. Kun i ett tilfelle gjaldt frykten for kjønnsmlestelse en kvinne over 18 år.

Felles for sakene som gjelder *frykt for kjønnsmlestelse* og *mistanke om kjønnsmlestelse* er at tjenesteutøver ofte ikke har snakket med foreldrene om frykten eller mistanken de har. Noen tjenesteutøvere er usikre på om de bør snakke med foreldrene, og noen ber om veiledning på hvordan de skal snakke med foreldrene om dette tema.

Kompetanseteamets veiledning på tematikken kjønnsmlestelse, handler altså både om vurdering av risiko, håndtering og om helsehjelp. I tillegg veileder Kompetanseteamet på hvordan tjenesteutøver kan snakke med foreldre på en god måte om tematikken, og hvordan tjenestene kan samarbeide seg imellom.

Del 8

Ufrivillig opphold i utlandet

Mina 18 år

Mina tok først kontakt med hjelpeapparatet da hun var 17 år. Hun snakket med en minoritetsrådgiver på skolen og fortalte at det den siste tiden var blitt veldig vanskelig hjemme. Foreldrene hadde sett en melding og et bilde hun hadde sendt til kjæreste på Instagram. Foreldrene ble rasende, og hun ble slått og dratt etter håret. De neste dagene hadde hun nesten ikke fått mat og måtte være på rommet sitt uten tilgang til telefon eller nett. I løpet av samtalen med minoritetsrådgiver ble de enige om at Mina kunne ha en samtale med barneverntjenesten. Etter samtalen med Mina, kontaktet barneverntjenesten hennes foreldre. Kontakten gikk bra og situasjonen ble bedre i hjemmet. Foreldrene var ikke enige i at Mina kunne ha kjæreste, men barnevernstjeneste forklarte at det er vanlig at jenter på Minas alder har kjæreste.

Da Mina ble 18 år sa hun nei til ettervern og saken ble avsluttet hos barneverntjenesten. Da det nærmet seg påskeferien ble Mina fortalt at familien skulle reise til foreldrenes opprinnelsesland for å delta i bryllup. Mina hadde gledet seg, men var også litt nervøs. Da ferien var over kom alle tilbake til Norge unntatt Mina. Minoritetsrådgiver fikk ikke kontakt med Mina og var svært bekymret, selv om foreldrene sa at Mina hadde det bra. Hun ønsket å være lenger med familien i hjemlandet, sa foreldrene. En dag fikk Mina låne telefonen til en kusine og sendte en e-post til den norske utenriksstasjonen i landet der hun skriver at hun er i landet mot sin vilje og er fratatt pass og penger.

8.1 Hva er et ufrivillig opphold i utlandet?

Kompetanseteamet opererer med tre ulike kategorier som omhandler ufrivillige opphold i utlandet: ufrivillig opphold i utlandet, mistanke om ufrivillig opphold i utlandet og frykt for ufrivillig opphold i utlandet. Ufrivillig opphold i utlandet og mistanke om ufrivillig opphold i utlandet er to av flere hovedbetyringskategorier som brukes når personen befinner seg i utlandet (utenlandssak). Se mer informasjon om utenlandssakene i punkt 2.8

Kompetanseteamet definerer *ufrivillig opphold i utlandet* som opphold i utlandet der personen som saken gjelder selv ikke ønsker å være der. Dette kan gjelde både barn og voksne. Personen er altså i utlandet mot sin vilje, uten mulighet til å reise tilbake til Norge på egenhånd. Ofte innebærer dette at personen ikke har tilgang til eget pass eller egne reisedokumenter, og ikke har egne midler til returbillett. I sakene som Kompetanseteamet jobber med gjelder dette som regel tilfeller der foreldre eller ektefelle har bestemt at personen ikke skal få komme tilbake til Norge, eller skal være i utlandet i en periode. Ofte er det også andre bekymringer i sakene, som innesperring, negativ sosial kontroll, vold og tvangsekteskap. I sakene som gjelder *ufrivillig opphold i utlandet* har hjelpeapparatet og Kompetanseteamet kjennskap til at personen er i utlandet mot sin vilje via kontakt med den utsatte.

I saker som gjelder mistanke om ufrivillig opphold i utlandet er det hjelpeapparatet, eller andre som kjenner personen, som har denne mistanken. Mistanken kan være mer eller mindre begrunnet når hjelpeapparatet ringer Kompetanseteamet for veiledning. Kompetanseteamet bistår i slike saker med veiledning for å kartlegge hva som har skjedd

i forkant av reisen, hvilke risikofaktorer som finnes, og på håndtering av saken. De fleste tjenester som ringer til Kompetanseteamet har en begrunnet bekymring som utgangspunkt for ønske om veiledning. Dette kan være kjennskap til den utsattes voldserfaringer, brudd på æreskodeks som har skapt reaksjoner i familien, planer om ekteskap, den utsattes bekymring i forkant av reisen osv. I noen tilfeller mistenkes det at barn er tatt med til utlandet mot sin vilje på grunn av barneverntjenestens involvering i familien som følge av for eksempel omsorgssvikt.

Frykt for ufrivillig opphold i utlandet handler om personens, eller hjelpeapparatets frykt for at personen skal bli tatt med til utlandet mot sin vilje, og forhindres fra å returnere til Norge etter eget ønske. Kompetanseteamet registrerer saker i kategorien *frykt for ufrivillig opphold i utlandet* mens personen fortsatt befinner seg i Norge. Veiledningen handler i disse sakene mye om å bistå med kartlegging, og vurdere behov og mulighet for at en reise kan forhindres.

8.1.1 Barn og ufrivillig opphold i utlandet

I 2019 gav Bufdir ut retningslinjer for etterlatte barn i utlandet,³² der etterlatte barn defineres som:

«Barn under 18 år som er etterlatt i utlandet mot sin vilje, og der foreldrene eller andre omsorgspersoner ikke er i stand til eller unnlater å ivareta omsorgen for barnet».

Det er ikke alle Kompetanseteamets saker som gjelder barn, registrert med *ufrivillig opphold i utlandet*, som vil kunne defineres som *etterlatt barn*. Eksempelvis vil en 17 år gammel jente som må bli igjen hos en tante i utlandet mot sin vilje fordi mor oppdaget at hun hadde kjæreste i Norge, ikke kunne kalles et etterlatt barn etter

³² https://bufdir.no/Barnevern/Fagstotte/etterlatte_barn/

retningslinjenes definisjon, hvis omsorgen er ivaretatt. Kompetanseteamet vil imidlertid registrere dette som et *ufrivillig opphold i utlandet* dersom jenta sier at hun ble tatt med, eller må være der, mot sin vilje.

Som tidligere nevnt, er det ofte flere bekymringer i hver enkelt av Kompetanseteamets saker. I flere tilfeller vil barn som er i utlandet mot sin vilje, også kunne defineres som *etterlatte barn i utlandet*, fordi omsorgen ikke er ivaretatt. I sakene som gjelder barn med *ufrivillig opphold i utlandet*, er det ofte også vold, frihetsberøvelse, negativ sosial kontroll og risiko for tvangsekteskap. Et eksempel på dette er når en gutt på 16 år sier at han er i Somalia mot sin vilje på en skole der han utsettes for vold og frihetsberøvelse. Et annet eksempel er når en jente blir fratatt pass og penger og må være hos tante og onkel som sperrer henne inne og utsetter henne for vold fordi hun med sin oppførsel vanærer familien.

I Kompetanseteamets veiledning og håndtering av saker som gjelder barn og ufrivillig opphold i utlandet, tar vi blant annet utgangspunkt i barneloven § 40 tredje ledd, som handler om barnets rett til medvirkning i saker som gjelder flytting/opphold i utlandet. Lovparagrafen tydeliggjør at

«barn over 12 år ikke kan tas med eller sendes utenlands uten sitt samtykke, hvis ikke minst én forelder med foreldreansvar er med».³³

Likedan bestemmer barneloven § 41 femte ledd at barn som er fylt 12 år må samtykke til utenlandsreiser med foreldre uten foreldreansvar.

Mens definisjonen på *etterlatt* i retningslinjene kun kan gjelde barn, bruker Kompetanseteamet kategorien *ufrivillig opphold i utlandet* om både voksne og barn.

8.2 Erfaringer i saker som gjelder ufrivillig opphold i utlandet

I 2019 var 77 saker registrert med hovedbekymring *ufrivillig opphold i utlandet*. De fleste av disse sakene gjaldt henvendelser til Kompetanseteamet fra norske utenriksstasjoner (31 saker). Andre instanser som henvendte seg til Kompetanseteamet om personer som ufrivillig oppholdt seg i utlandet, var blant andre barneverntjenesten, minoritetsrådgiver, frivillige organisasjoner, flyktningetjenesten, og personen selv eller bekjente av personen. Av personene med ufrivillig opphold i utlandet var 49 personer under 18 år og 25 over 18 år. I tre saker var alderen ukjent. 49 personer var jenter/kvinner og 16 var gutter/menn. De fleste personene hadde opprinnelse fra Somalia (31 saker). Andre frekvente opprinnelsesland var Pakistan (10 saker), Russland (9 saker), Irak (8 saker) og Syria (6 saker). I de fleste tilfellene samsvarer oppholdsland med familiens opprinnelsesland.

I de tilfellene hvor barn er i følge med foreldre som melder ifra om *ufrivillig opphold i utlandet* for seg og sine barn, registreres også barna i Kompetanseteamets statistikk som egne saker med hovedbekymring *ufrivillig opphold i utlandet*.

Det var 28 saker som gjaldt mistanke om *ufrivillig opphold i utlandet* i 2019. De fleste sakene gjaldt henvendelser fra minoritetsrådgivere (13 saker) og barneverntjenesten (8 saker). Sakene gjaldt 19 personer under 18 år og ni personer over 18 år. 20 gjaldt jenter/kvinner og 7 gutter/menn. De fleste sakene gjaldt personer med somalisk opprinnelse (13 saker).

³³ Sandberg, Kirsten (2018). Kommentar til barneloven § 40 tredje ledd. Hentet i Norsk lovkommentar, 9. mars 2020, fra www.rechtsdata.no.

35 saker i 2019 gjaldt frykt for *ufrivillig opphold i utlandet*. De fleste sakene gjaldt også her henvendelser fra barneverntjenesten (10 saker) og minoritetsrådgivere (9 saker). Sakene omhandlet 24 personer under 18 år og 10 personer over 18 år. I en sak var personens alder

ukjent. Sakene gjaldt 26 jenter/kvinner og syv gutter/menn. I to saker var kjønn ukjent. Sakene handlet om personer med opprinnelse fra flere land, blant annet Somalia (8 saker) og Palestina (6 saker).

Del 9

Statistikk

9.1 Tabelloversikt

Tabell 1	Totalt antall saker	39
Tabell 2	Saker fordelt på kjønn	39
Tabell 3	Saker fordelt på alder	39
Tabell 4	Hovedbekymring i sakene	40
Tabell 5	Saker fordelt på opprinnelsesland	41
Tabell 6	Hvem henvender seg til Kompetanseteamet	42
Tabell 7	Antall saker totalt som gjelder barn	43
Tabell 8	Antall saker som gjelder barn fordelt på kjønn	43
Tabell 9	Antall saker som gjelder barn fordelt på hovedbekymring	44
Tabell 10	Saker som gjelder barn fordelt på de mest vanlig opprinnelsesland	45
Tabell 11	Hvem henvender seg i sakene som gjelder barn?	46
Tabell 12	Alder i utlendingssaker	47
Tabell 13	Kjønn i utlendingssaker	47
Tabell 14	Hovedkategori i utlendingssaker	48
Tabell 15	Utlendingssaker og opprinnelsesland	48
Tabell 16	Kontaktinstans i utlendingssakene	49
Tabell 17	Utlendingssaker og oppholdsstatus	50
Tabell 18	Saker, der personen befinner seg i utlandet, fordelt på alder	50
Tabell 19	Saker, der personen befinner seg i utlandet, fordelt på kjønn	51
Tabell 20	Hovedbekymring i utenlandssakene	51
Tabell 21	Saker, der personen befinner seg i utlandet, fordelt på opprinnelsesland	52

9.2 Alle saker

Tabell 1

Antall saker

	2017	2018	2019
Antall saker	560	595	669

Tabell 2

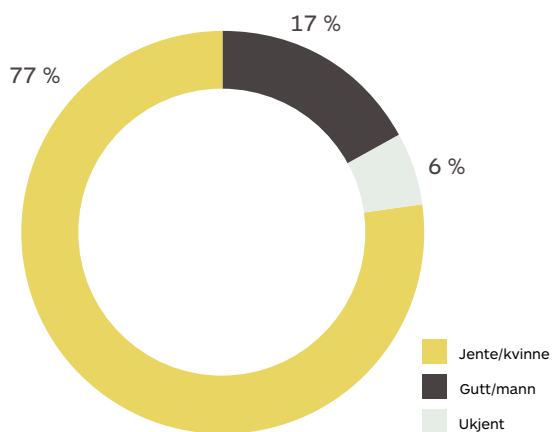
Saker fordelt på kjønn

	2017	2018	2019
Jente/kvinne	415	451	514
Gutt/mann	132	117	115
Ukjent	13	27	40
Totalsum	560	595	669

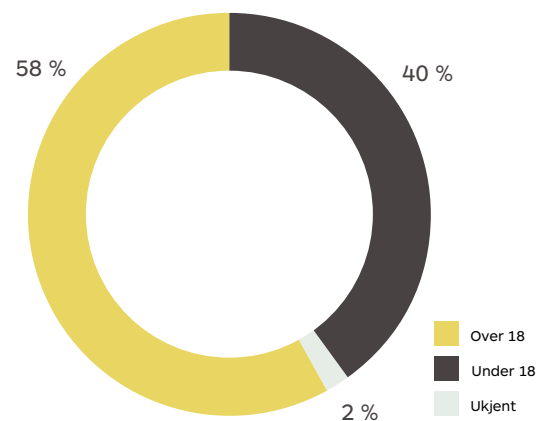
Tabell 3

Saker fordelt på alder

	2017	2018	2019
Over 18	331	323	391
Under 18	227	271	267
Ukjent	2	1	11
Totalsum	560	595	669

Saker fordelt på kjønn 2019 i prosent

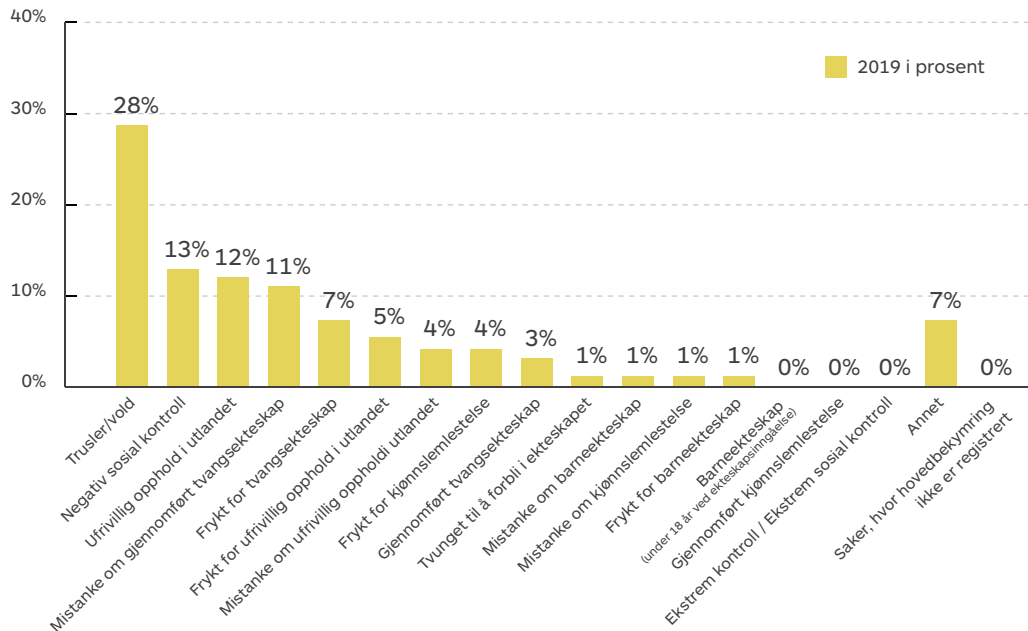
Saker fordelt på alder 2019 i prosent

Tabell 4

Hovedbekymring i sakene

	2017	2018	2019
Trusler/vold	152	121	187
Negativ sosial kontroll	5	15	89
Ufrivillig opphold i utlandet	49	88	77
Mistanke om gjennomført tvangsekteskap	101	87	74
Frykt for tvangsekteskap	68	71	49
Frykt for ufrivillig opphold i utlandet	25	37	35
Mistanke om ufrivillig opphold i utlandet	25	45	28
Frykt for kjønnslemlestelse	31	16	26
Gjennomført tvangsekteskap	22	11	22
Tvunget til å forbli i ekteskapet	5	5	9
Mistanke om barneekteskap	4	3	8
Mistanke om kjønnslemlestelse	3	0	7
Frykt for barneekteskap	8	0	4
Barneekteskap (under 18 år ved ekteskapsinngåelse)	7	6	3
Gjennomført kjønnslemlestelse	2	4	3
Ekstrem kontroll /Ekstrem sosial kontroll	21	34	0
Annet	30	26	48
Saker, hvor hovedbekymring ikke er registrert	2	26	0
Totalsum	560	595	669

Hovedbetyrning i sakene 2019 i prosent

Tabell 5

Saker fordelt på opprinnelsesland

Land	2017	2018	2019	2019 i %
Pakistan	110	117	119	18 %
Somalia	78	90	109	16 %
Syria	58	65	97	14 %
Afghanistan	28	62	74	11 %
Irak	92	63	62	9 %
Russland	13	38	32	5 %
Palestina	16	18	31	5 %
Iran	8	17	13	2 %
Norge	0	4	12	2 %
Eritrea	5	5	9	1 %
Sri Lanka	3	9	9	1 %
Tyrkia	9	9	8	1 %
Land med 6 eller færre saker	66	64	68	10 %
Ukjent	26	24	26	4 %
Totalsum	560	595	669	100 %

Tabell 6

Hvem henvender seg til Kompetanseteamet

	2017	2018	2019	2019 i %
Minoritetsrådgiver	34	36	107	16 %
Barnevernet (kommunalt)	83	120	100	15 %
UDI	113	81	93	14 %
Politiet	73	53	67	10 %
En utenriksstasjon med integreringsrådgiver	21	43	36	5 %
Krisesenter	29	33	25	4 %
Flyktningetjenesten	13	27	24	4 %
NAV	11	7	22	3 %
Frivillige organisasjoner	25	10	21	3 %
Personen tok selv kontakt	12	20	18	3 %
En skoleansatt	17	26	16	2 %
Primærhelsetjenesten (utenom skole)	9	6	15	2 %
Skolehelsetjenesten	9	20	14	2 %
Den utsattes venner	2	18	10	1 %
IMDi	1	2	10	1 %
Bufetat (barnevernet)	6	11	7	1 %
Politiets utlendingsseksjon	13	3	6	1 %
Spesialisthelsetjenesten	4	6	6	1 %
Advokat	0	1	5	5 %
Bufetat (familievernet)	3	1	3	0 %
Oppfølgingstjenesten (OT)/PPT	1	0	3	0 %
Voksenopplæringen	0	2	3	0 %
Den utsattes familie	4	4	1	0 %
En norsk utenriksstasjon uten integreringsrådgiver	16	6	1	0 %
Regionale senter om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging	2	0	1	0 %
Asylmottak	5	1	0	0 %
Bufdir	3	1	0	0 %
Utekontakt/uteseksjon	3	4	0	0 %
Utenriksdepartementet	20	20	0	0 %
Andre	28	33	55	8 %
Totalsum	560	595	669	100 %

9.3 Saker som gjelder barn

Tabell 7

Antall saker totalt som gjelder barn

	2017	2018	2019
Under 18	227	271	267

Tabell 8

Antall saker som gjelder barn fordelt på kjønn

	2017	2018	2019	2019 i %
Jenter	167	183	191	71,5 %
Gutter	50	65	45	17 %
Ukjent	12	23	31	11,5 %
Totalsum	227	271	267	100 %

Tabell 9

Antall saker som gjelder barn fordelt på hovedbekymring

	2017	2018	2019	2019 i %
Trusler/vold	53	37	64	24 %
Ufrivillig opphold i utlandet	30	15	25	18 %
Negativ sosial kontroll	3	7	31	12 %
Frykt for kjønnslemlestelse	30	15	25	9 %
Frykt for ufrivillig opphold i utlandet	20	26	24	9 %
Frykt for tvangsekteskap	32	34	19	7 %
Mistanke om ufrivillig opphold i utlandet	19	40	19	7 %
Mistanke om barneekteskap	3	3	7	3 %
Mistanke om kjønnslemlestelse	3	0	5	2 %
Frykt for barneekteskap	8	0	4	1 %
Barneekteskap (under 18 år ved ekteskapsinngåelse)	1	6	3	1 %
Gjennomført kjønnslemlestelse	0	3	1	0 %
Gjennomført tvangsekteskap	2	0	0	0 %
Mistanke om gjennomført tvangsekteskap	4	5	0	0 %
Ekstrem kontroll /Ekstrem sosial kontroll	9	14	0	0 %
Annet	12	10	16	6 %
Hovedbekymring ukjent	2	13	0	0 %
Totalsum	229	271	267	100 %

Tabell 10

Saker som gjelder barn fordelt på de mest vanlig opprinnelsesland³⁴

	2017	2018	2019	2019 i %
Somalia	51	56	71	27 %
Syria	21	37	48	18 %
Irak	44	29	28	10 %
Pakistan	22	23	16	6 %
Russland	...	21	16	6 %
Afghanistan	...	25	15	6 %
Palestina	...	11	12	4 %
Land med 6 eller færre saker	77	58	52	19 %
Ukjent	14	11	9	3 %
Totalsum	229	271	267	100 %

³⁴ Hvis antall er markert med ... er det 6 eller færre saker det gjeldende år.

Tabell 11

Hvem henvender seg i sakene som gjelder barn?

	2017	2018	2019	2019 i %
Barnevernet (kommunalt)	74	99	83	31 %
Minoritetsrådgiver	17	14	49	18 %
Politiet	36	22	31	12 %
En utenriksstasjon med integreringsrådgiver	6	16	16	6 %
En skoleansatt	7	18	9	3 %
Skolehelsetjenesten	9	16	9	3 %
Flyktningetjenesten	4	11	8	3 %
Frivillige organisasjoner	9	1	8	3 %
Den utsattes venner	2	6	6	2 %
Primærhelsetjenesten (utenom skole)	3	2	6	2 %
Bufetat (barnevernet)	4	8	5	2 %
UDI	9	4	5	2 %
IMDi	0	0	4	1 %
NAV	2	2	4	1 %
Krisesenter	1	1	1	0 %
Oppfølgingstjenesten (OT)/PPT	1	0	1	0 %
Personen tok selv kontakt	0	3	1	0 %
Regionale senter om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging	0	0	1	0 %
Spesialisthelsetjenesten	0	2	1	0 %
Voksenopplæringen	0	2	1	0 %
Asylmottak	2	0	0	0 %
Bufdir	3	1	0	0 %
Bufetat (familievernet)	2	1	0	0 %
Den utsattes familie	1	3	0	0 %
En norsk utenriksstasjon uten integreringsrådgiver	9	3	0	0 %
Politiets utlendingsseksjon	0	1	0	0 %
Utekontakt/uteseksjon	1	3	0	0 %
Utenriksdepartementet	12	17	0	0 %
Andre	13	15	18	7 %
Totalsum	227	271	267	100 %

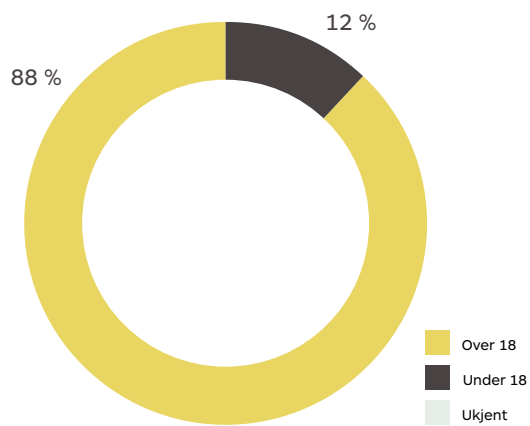

9.4 Utlendingssaker

Tabell 12

Alder i utlendingssaker

	2017	2018	2019
Over 18	147	113	143
Under 18	20	12	19
Ukjent	0	1	1
Totalsum	167	126	163

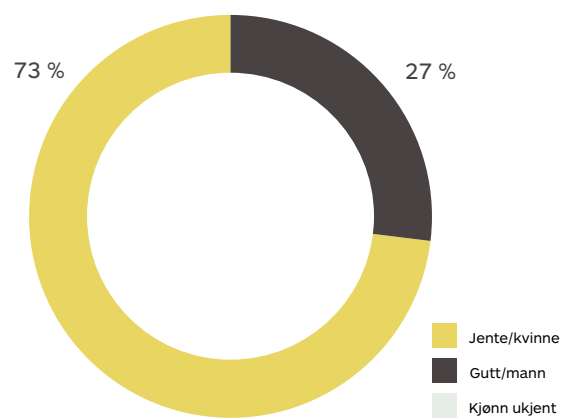

Alder i utlendingssaker 2019 i prosent

Tabell 13

Kjønn i utlendingssaker

	2017	2018	2019
Jente/kvinne	116	92	119
Gutt/mann	51	32	43
Kjønn ukjent	0	2	1
Totalsum	167	126	163

Kjønn i utlendingssaker 2019 i prosent

Tabell 14

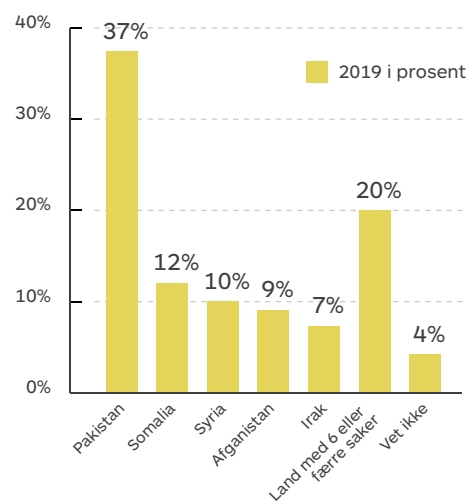
Utlendingsaker fordelt på hovedbekymring

	2017	2018	2019	2019 i %
Mistanke om gjennomført tvangsekteskap	98	81	74	45 %
Trusler/vold	17	13	25	15 %
Ufrivillig opphold i utlandet	5	6	21	13 %
Gjennomført tvangsekteskap	16	3	12	7 %
Tvunget til å forbli i ekteskapet	3	1	7	4 %
Frykt for tvangsekteskap	11	8	6	4 %
Negativ sosial kontroll	0	0	5	3 %
Annet	3	3	4	2 %
Frykt for kjønnslemlestelse	4	3	3	2 %
Frykt for ufrivillig opphold i utlandet	0	2	3	2 %
Mistanke om ufrivillig opphold i utlandet	2	2	1	1 %
Barneekteskap (under 18 år ved ekteskapsinngåelse)	5	0	1	1 %
Gjennomført kjønnslemlestelse	0	0	1	1 %
Ekstrem kontroll /Ekstrem sosial kontroll	0	2	0	0 %
Mangler	0	2	0	0 %
Frykt for barneekteskap	2	0	0	0 %
Mistanke om barneekteskap	1	0	0	0 %
Totalsum	229	271	267	100 %

Tabell 15

Utlendingsaker fordelt på de mest vanlige opprinnelsesland³⁵

	2017	2018	2019
Pakistan	61	66	61
Somalia	...	...	20
Syria	18	7	17
Afghanistan	11	13	14
Irak	19	7	11
Land med 6 eller færre saker	53	30	33
Vet ikke	5	3	7
Totalsum	167	126	163

³⁵ Hvis antall er markert med ... er det 6 eller færre saker det gjeldende år.

Tabell 16

Hvem henvender seg i utlendingssaker

	2018	2019	2019 i %
UDI	79	91	56 %
En utenriksstasjon med integreringsrådgiver	5	15	9,5 %
Minoritetsrådgiver	0	9	6 %
Politiet	12	8	5 %
Personen tok selv kontakt	7	7	4 %
Politiets utlendingsseksjon	2	6	4 %
Flyktningetjenesten	2	5	3 %
IMDi	0	5	3 %
Barnevernet (kommunalt)	5	2	1 %
Frivillige organisasjoner	2	2	1 %
Krisesenter	3	2	1 %
NAV	0	2	1 %
Advokat	1	1	1 %
Den utsattes familie	2	1	1 %
Skolehelsetjenesten	0	1	0 %
Primærhelsetjenesten (utenom skole)	1	0	0 %
Spesialisthelsetjenesten	1	0	0 %
Utenriksdepartementet	1	0	0 %
Annet	3	6	4 %
Totalsum	126	163	100 %

Tabell 17

Utlendingssaker og oppholdsstatus

	2018	2019	2019 i %
Norsk statsborgerskap	57	67	41 %
Søkt familiegjenforening	21	34	21 %
Har familiegjenforeningstillatelse	9	15	9 %
Asyl (innvilget)	5	13	8 %
Permanent tillatelse	4	6	4 %
Asylsøker med endelig avslag	1	4	2 %
EØS-tillatelse	1	4	2 %
Søkt asyl	12	2	1 %
Søkt EØS-tillatelse	4	2	1 %
Tilbakekallssak	1	2	1 %
Opphold på besøksvisum	0	1	1 %
Søkt opphold på selvstendig grunnlag	3	1	1 %
Ukjent	8	12	7 %
Totalsum	126	163	100 %

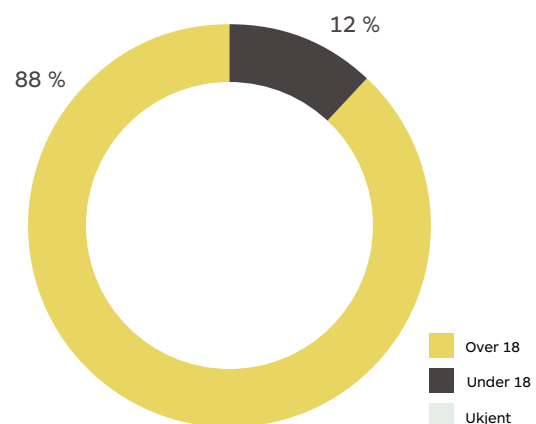
9.5 Saker, der personen befinner seg i utlandet

Tabell 18

Saker, der personen befinner seg i utlandet, fordelt på alder

	2017	2018	2019
Under 18	53	95	96
Over 18	41	50	46
Ukjent	0	0	3
Totalsum	94	145	145

Saker, der personen befinner seg i utlandet,
fordelt på alder 2019 i prosent

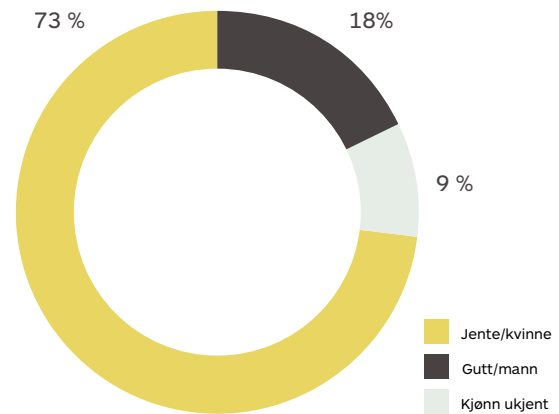

Tabell 19

Saker, der personen befinner seg i utlandet, fordelt på kjønn

	2017	2018	2019
Jente/kvinne	67	90	106
Gutt/mann	27	42	26
Kjønn ukjent	0	13	13
Totalsum	94	145	145

Saker, der personen befinner seg i utlandet,
fordelt på kjønn 2019 i prosent

Tabell 20

Hovedbekymring i utenlandssaker

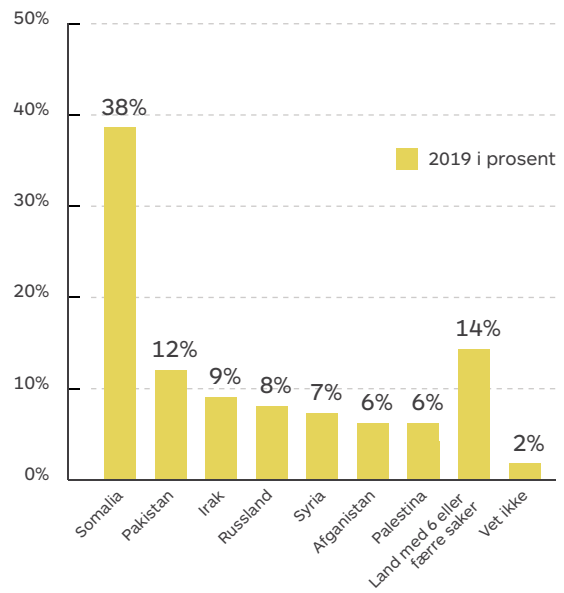
	2017	2018	2019	2019 i %
Ufrivillig opphold i utlandet	40	64	75	52 %
Mistanke om ufrivillig opphold i utlandet	21	35	25	17 %
Frykt for kjønnslemlestelse	0	3	12	8 %
Trusler/vold	17	9	9	6 %
Frykt for tvangsekteskap	5	11	7	5 %
Frykt for ufrivillig opphold i utlandet	5	7	6	4 %
Negativ sosial kontroll	0	1	3	2 %
Barneekteskap (under 18 år ved ekteskapsinngåelse)	0	2	1	1 %
Frykt for barneekteskap	1	0	1	1 %
Mistanke om barneekteskap	0	0	1	1 %
Ekstrem kontroll /Ekstrem sosial kontroll	0	2	0	0 %
Gjennomført tvangsekteskap	0	1	0	0 %
Mistanke om gjennomført tvangsekteskap	0	3	0	0 %
Annet	5	7	5	3 %
Totalsum	229	271	267	100 %

Tabell 21

Saker, der personen befinner seg i utlandet, fordelt på opprinnelsesland³⁶

	2017	2018	2019
Somalia	29	57	55
Pakistan	...	11	17
Irak	18	19	13
Russland	...	11	11
Syria	...	...	10
Afghanistan	...	...	8
Palestina	10	14	8
Land med 6 eller færre saker	33	28	20
Vet ikke	4	5	3
Totalsum	167	126	163

³⁶ Hvis antall er markert med ... er det 6 eller færre saker det gjeldende år.

Bufdir

Postadresse:
Postboks 2233
3103 Tønsberg

Besøksadresse:
Fredrik Selmers vei 3
0663 Oslo

Sentralbord:
466 15 000

